

A – Razvoj in dejavnost Sodišča leta 2008

Vassilios Skouris, predsednik

Struktura letnega poročila je taka kot prejšnja leta. V prvem delu so strnjeno opisane dejavnosti Sodišča Evropskih skupnosti leta 2008. V kratkem pregledu razvoja institucije v tem letu je poudarek na institucionalnih spremembah, ki so vplivale na Sodišče, in na spremembah notranje organizacije in metod dela (oddelek 1). Sledi analiza statistike, ki se nanaša na razvoj obsega dela institucije in na povprečno trajanje postopkov (oddelek 2). Na koncu je tako kot vsako leto opisan poglobljen razvoj sodne prakse, razvrščene po področjih (oddelek 3).

1. Leto 2008 je za Sodišče najbolj zaznamovala otvoritev nove sodne palače, ki združuje in razširja obstoječe zgradbe. Nova sodna palača, za katero je značilna inovativna arhitekturna zasnova, je bila zgrajena ob spoštovanju in ohranitvi obstoječe stavbe izvirne palače. Sestavljajo jo stara sodna palača, prenovljena tako, da so zdaj v njej razpravne dvorane; „Obroč“, stavba v dveh nadstropjih, ki se kljub pravokotni obliki imenuje tako, ker popolnoma obkroža staro sodno palačo, in v kateri so pisarne članov Sodišča in njihovih neposrednih sodelavcev; stolpa, namenjena prevajalski službi, in Galerija, dolg osvetljen prehod, ki kot arhitekturno vmesni prostor ne povezuje samo stare in nove stavbe, ampak tudi različne dejavnosti institucije.

Na slavnostni otvoritveni seji nove palače 4. decembra 2008 ob navzočnosti Njunih visokosti velikega vojvode in velike vojvodinje Luksemburga so govorili Diana Wallis, podpredsednica Evropskega parlamenta, Rachida Dati, ministrica za pravosodje Francoske republike, José Manuel Barroso, predsednik Evropske komisije, in Jean-Claud Juncker, predsednik vlade Velikega vojvodstva Luksemburg.

Na ravni besedil, ki urejajo institucionalno delovanje, je bil s spremembo Poslovnika Sodišča 8. julija 2008 uveden naslov IVA, ki zajema določbe o postopku ponovnega preizkusa odločb Sodišča prve stopnje, izdanih glede pritožbe, predvidenega v členu 62 Statuta Sodišča. Najbolj izrazit prispevek teh novih določb (členi od 123a do 123e) je ustanovitev posebnega senata, katerega naloga je, da na podlagi predloga prvega generalnega pravobranilca odloči, ali je treba znova preizkusiti odločbo Sodišča prve stopnje. Ta senat sestavljajo predsednik Sodišča in štirje predsedniki senatov petih sodnikov.

2. Iz sodne statistike Sodišča za leto 2008 je razvidno, prvič, zelo izrazito skrajšanje trajanja postopkov predhodnega odločanja glede na prejšnja leta, in drugič, da se število sporov prestopno povečuje.

Sodišče je leta 2008 končalo 495 zadev (neto številka, upoštevajoč združitve). V 333 od teh je odločilo s sodbo, v 161 pa s sklepom. Število razglašanih sodb in sklepov je manjše kot v prejšnjem letu (379 sodb in 172 sklepov), vendar je treba poudariti, da je bilo končanih postopkov predhodnega odločanja leta 2008 (238 zadev neto številka, 301 zadev bruto številka) opazno več kot v letu 2007 (218 zadev neto številka, 235 zadev bruto številka).

Na Sodišče je prispelo 592 novih zadev, kar je še preseгло število zadev v letu 2007, ko jih je bilo največ v zgodovini Sodišča.¹ Število nerešenih zadev ob koncu leta 2008 (767 zadev bruto) pa se kljub temu ni zelo povečalo v primerjavi z zaostankom ob koncu leta 2007 (741 zadev bruto).

Poleg tega je bil leta 2008 dosežen precejšen razvoj v zvezi s trajanjem postopkov. Tako se je trajanje postopkov predhodnega odločanja v povprečju skrajšalo na 16,8 meseca, medtem ko so ti postopki leta 2007 trajali 19,3 meseca in leta 2006 19,8 meseca. Iz primerjalne analize je razvidno, da je bilo za celotno obdobje, za katero Sodišče razpolaga z zanesljivimi podatki, povprečno obravnavanje predlogov za sprejetje predhodne odločbe najkrajše leta 2008. Obravnavanje neposrednih tožb oziroma pritožb je povprečno trajalo 16,9 oziroma 18,4 meseca (18,2 oziroma 17,8 meseca leta 2007).

Izboljšanje učinkovitosti naše institucije pri obravnavanju zadev je mogoče razložiti z reformami delovnih metod, uvedenih v teh zadnjih letih, in z bolj razširjeno uporabo različnih procesnih instrumentov, ki jih ima na voljo za pospešitev postopka v nekaterih zadevah, predvsem nujni postopek predhodnega odločanja, prednostno obravnavanje zadeve, hitri postopek, skrajšani postopek in možnost odločanja brez sklepnih predlogov generalnega pravobranilca.

Leta 2008 je bil nujni postopek predhodnega odločanja predlagan v šestih zadevah in pristojni senat je ugotovil, da so bili pogoji, ki so določeni v členu 104b Poslovnika, izpolnjeni v treh od teh zadev. Te nove določbe v zvezi z nujnim postopkom predhodnega odločanja so Sodišču dale možnost, da v letu 2008 konča te zadeve v povprečno 2,1 meseca.

Predlog za obravnavanje po hitrem postopku je bil vložen v osmih zadevah, vendar so bili pogoji, ki so določeni v Poslovniku, izpolnjeni le v dveh zadevah, ki sta bili končani v povprečno 4,5 meseca. Skladno s prakso, uvedeno leta 2004, predsednik Sodišča z obrazloženim sklepom ugotovi ali zavrne predloge za odločanje po hitrem postopku. Prednostno pa je bila obravnavana ena zadeva.

Poleg tega je Sodišče še naprej odločalo po skrajšanem postopku iz člena 104(3) Poslovnika, da bi odgovorilo na nekatera vprašanja, ki jih je prejelo v postopkih predhodnega odločanja. Na podlagi te določbe je bilo namreč s sklepi končanih 39 zadev, kar je dvakrat več v primerjavi z letom 2007.

¹ Razen 1324 zadev, vloženih leta 1979. Ta številka je nenavadno visoka zato, ker je bilo takrat vloženih izjemno veliko ničnostnih tožb z istim predmetom.

Sodišče je pogosto uporabilo tudi možnost, ki jo ima na podlagi člena 20 Statuta, da odloči brez sklepnih predlogov generalnega pravobranilca, če zadeva ne načenja novega pravnega vprašanja. Leta 2007 je bilo tako brez sklepnih predlogov razglašeni okoli 41 % sodb (v primerjavi s 43 % leta 2007).

V zvezi s porazdelitvijo zadev različnim sestavam Sodišča naj navedemo, da je veliki senat odločil v okoli 14 % zadev, senati petih sodnikov v 58 % zadev in senati treh sodnikov v malo več kot 26 % zadev, končanih leta 2008. V primerjavi z zadnjim letom ugotavljamo, da je delež zadev, ki so jih obravnavali veliki senat (11 % leta 2007) in senati petih sodnikov (55 % leta 2007), rahlo narasel na račun zadev, ki so jih obravnavali senati treh sodnikov (33 % leta 2006).

Drugi podrobnejši statistični podatki za sodno leto 2008 so zbrani v točki C tega poglavja.

Ustavna ali institucionalna vprašanja

Med bistvenimi načeli, s katerimi je povezan ustroj Skupnosti, se je v sodni praksi Sodišča spet pogosto pojavljalo načelo enakega obravnavanja.

Poudarek je na treh sodbah, v katerih je bilo ugotovljeno, da to načelo na različnih področjih ni bilo spoštovano.

V zadevi *Feryn* (sodba z dne 10. julija 2008, C-54/07) je bilo vprašanje, ali to, da je delodajalec javno izjavil, da ne bo zaposlil delavcev neke narodnosti oziroma rase, pomeni neposredno diskriminacijo pri zaposlovanju v smislu člena 2(2)(a) Direktive Sveta 2000/43².

Sodišče je menilo, da je bilo tako, saj so te izjave takšne, da resno odvrčajo nekatere prosilce, da bi predložili kandidaturo, in s tem ustvarjajo oviro za njihov dostop do trga dela. Za obstoj take neposredne diskriminacije se ne predpostavlja, da je mogoče določiti tožnika, ki bi zatrjeval, da je žrtev take diskriminacije.

Sodišče je nato odločilo o vprašanju dokazovanja diskriminacije. Ugotovilo je, da zadevne javne izjave zadoščajo za domnevo, v smislu člena 8(1) Direktive 2000/43, o obstoju neposredno diskriminatorne zaposlovalne politike. Zato mora ta delodajalec dokazati, da ni bilo kršitve načela enakega obravnavanja, kar lahko stori z dokazovanjem, da se dejanska zaposlovalna politika podjetja ne sklada s temi izjavami. Predložitveno sodišče pa mora nato preveriti, ali so očitana dejstva dokazana, in presoditi, ali so dejstva, navedena v utemeljitev trditev tega delodajalca – da ni kršil načela enakega obravnavanja – zadostna.

V zadnjem času je Sodišče razsojalo, da v zvezi s sankcijami, ki so primerne za diskriminacijo pri zaposlovanju, ki je bila sporna v tej zadevi, člen 15 Direktive 2000/43 zahteva, tudi če ni določljive žrtve, da so pravila o sankcijah, ki se uporabljajo pri kršitvah nacionalnih določb, sprejetih za prenos te direktive, učinkovita, sorazmerna in odvrčalna.

² Direktiva Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (UL L 180, str. 22).

Enakost obravnavanja z vidika prepovedi diskriminacije, ki temelji na starosti, je bila predmet v zadevi *Bartsch* (sodba z dne 23. septembra 2008, C-427/06). Sodišče je v njej razsodilo, da pravo Skupnosti ne vsebuje prepovedi vsakršne diskriminacije zaradi starosti, katere varstvo bi države članice morale zagotavljati, kadar domnevno diskriminatorno obravnavanje ni povezano s pravom Skupnosti. Taka zveza s pravom Skupnosti ne izhaja iz člena 13 ES niti v primeru sistema poklicne pokojnine, ki od prejemanja pokojnine izključuje preživelega zakonca, ki je več kot petnajst let mlajši od umrlega delavca, iz Direktive Sveta 2000/78³ pred iztekom roka za prenos, ki zavezuje zadevno državo članico.

V zadevi *Wood* (sodba z dne 5. junija 2008, C-164/07) je bilo Sodišču predloženo vprašanje za predhodno odločanje o tem, ali je z vidika splošnega načela prepovedi diskriminacije glede na državljanstvo skladna francoska zakonodaja, ki je pripeljala do tega, da državljan Evropske skupnosti, ki je prebival v Franciji in je bil oče otroka s francoskim državljanstvom, ki je umrl zaradi kaznivega dejanja, ki ni bilo storjeno na ozemlju te države, zaradi državljanstva ni upravičen do odškodnine, ki jo izplačuje Fonds de garantie des victimes des actes de terrorisme et d'autres infractions. Sodišče je razsodilo, da pravo Skupnosti nasprotuje taki zakonodaji.

Na ravni splošnih načel prava Skupnosti in tega, da jih morajo nacionalni organi upoštevati ob izvajanju tega prava, je treba omeniti zadevo *Heemskerk in Schaap* (sodba z dne 25. novembra 2008, C-455/06) o izvoznih nadomestilih ter zaščiti goveda med prevozom, ki je Sodišču omogočila, da se izreče o nacionalnem pravilu *reformatio in pejus*. Razsodilo je, da pravo Skupnosti nacionalnega sodišča ne zavezuje, da mora po uradni dolžnosti uporabiti določbo Skupnosti, če bi ga taka uporaba vodila do izključitve načela prepovedi *reformatio in pejus*, ki je zasidrano v upoštevnem nacionalnem pravu. Taka obveznost namreč ne bi samo trčila ob načelo spoštovanja pravic do obrambe, načelo pravne varnosti in načelo zaupanja v pravo, ki so navedeni prepovedi podrejena, ampak bi tudi posameznika, ki bi vložil tožbo zoper akt, ki posega v njegov položaj, izpostavila tveganju, da se zaradi te tožbe znajde v manj ugodnem položaju, kot če tožbe ne bi vložil.

Na področju sporov pred sodišči Skupnosti je posebno zanimivih več sodb. Ena od njih se nanaša na pristojnost sodišča Skupnosti.

V združenih zadevah *Kadi in Al Barakaat International Foundation proti Svetu in Komisiji* (sodba z dne 3. septembra 2008, C-402/05 P in C-415/05 P) je Sodišče, čeprav je potrdilo izpodbijani sodbi Sodišča prve stopnje (sodbi z dne 21. septembra 2005, T-315/01, ZOdl., str. II-3649, in T-306/01, ZOdl., str. II-3533) glede pristojnosti Sveta, da sprejme uredbo, s katero odredi zamrznitev sredstev in drugega finančnega premoženja posameznikov in subjektov, katerih ime je na seznamu, priloženem k tej uredbi⁴, sprejeti zaradi izvajanja resolucij Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov v Evropski skupnosti, namreč odločilo, da Sodišče prve stopnje ni pravilno uporabilo prava, ko je razsodilo, da sodišča Skupnosti načeloma nimajo pristojnosti, da nadzirajo notranjo zakonitost te

³ Direktiva Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL L 303, str. 16).

⁴ Uredba Sveta (ES) št. 881/2002 z dne 27. maja 2002 o posebnih omejevalnih ukrepih za nekatere osebe in subjekte, povezane z Osama bin Ladnom, mrežo Al-Kaida in talibani, in o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 467/2001 (UL L 139, str. 9).

uredbe. Po mnenju Sodišča je treba nadzor veljavnosti vseh aktov Skupnosti, ob upoštevanju temeljnih pravic v pravni skupnosti, šteti za izraz ustavnega jamstva, ki izhaja iz Pogodbe ES kot avtonomnega pravnega sistema, v katerega mednarodni sporazum ne sme posegati. Nadzor zakonitosti, ki ga zagotovi sodišče Skupnosti, se nanaša na akt Skupnosti, katerega namen je izvajanje zadevnega mednarodnega sporazuma, ne pa na tega kot takega. Sodišča Skupnosti morajo zagotoviti načeloma popoln nadzor zakonitosti vseh aktov Skupnosti, glede na temeljne pravice, ki so del splošnih načel prava Skupnosti, vključno z akti Skupnosti, katerih namen je, tako kot pri zadevni uredbi, izvajanje resolucij Varnostnega sveta.

Poleg tega je Sodišče menilo, da je bilo treba z vidika konkretnih okoliščin, ki so pripomogle k uvrstitvi Y. A. Kadija in Al Barakaata na seznam posameznikov in subjektov, na katere se nanaša zamrznitev sredstev, presoditi, da pravice obrambe, zlasti pravici do izjave in do učinkovitega sodnega nadzora, očitno niso bile spoštovane. Glede tega je Sodišče spomnilo, da učinkovitost sodnega nadzora vključuje to, da mora organ Skupnosti zadevnega posameznika ali subjekt čim bolj obvestiti o razlogih, na katerih temelji zadevni ukrep, ko sprejme odločitev o ukrepu, ali vsaj čim prej po tej odločitvi, da naslovnikom omogoči pravočasno vložitev pravnega sredstva.

Čeprav je Sodišče razveljavilo navedeno uredbo Sveta v delu, v katerem je bilo odločeno, da se zamrznitev sredstva Y. A. Kadija in Al Barakaata, je priznalo, da bi lahko ugotovitev ničnosti te uredbe s takojšnjim učinkom resno in nepopravljivo ogrozila učinkovitost omejevalnih ukrepov, saj bi lahko navedena oseba in subjekt do njene morebitne nadomestitve ukrepala tako, da bi se izognila temu, da bi se ukrepi zamrznitve sredstev zanju še vedno uporabili, ker ni mogoče izključiti, da se lahko naložitev takšnih ukrepov Y. A. Kadiju in Al Barakaatu po temelju vendarle izkaže za utemeljeno. Glede na navedeno je Sodišče razsodilo, da se učinki navedene uredbe ohranijo za obdobje, ki ne sme biti daljše od treh mesecev od dneva razglasitve sodbe, da bi se Svetu omogočila odprava ugotovljene kršitve.

V drugi, v zadevi *Masdar (UK) proti Komisiji* (sodba z dne 16. decembra 2008, C-47/07 P), je Sodišče obravnavalo proceduralne možnosti dostopa do sodišča Skupnosti.

Ta zadeva se nanaša na neupravičeno obogatitev. Sodišče je razsodilo, da ima v skladu z načeli, ki so skupna pravnim ureditvam držav članic, oseba, ki je utrpela izgubo, s katero je bilo povečano premoženje druge osebe, pri čemer za to obogatitev ni nikakršne pravne podlage, praviloma pravico do povračila – od osebe, ki se je obogatila – v vrednosti te izgube. Tožba, ki temelji na neupravičeni obogatitvi, kot je določena v večini nacionalnih pravnih sistemov, ne vsebuje pogoja nezakonitosti ravnanja ali krivde pri ravnanju tožene stranke. Nasprotno, za utemeljenost tožbe je nujno, da obogatitev nima nobene ustrezne pravne podlage. Ker neupravičena obogatitev pomeni vir nepogodbene obveznosti, skupne pravnim redom držav članic, mora Skupnost v zvezi z njo uporabljati ista načela, kadar ji fizična ali pravna oseba očita, da se je neupravičeno obogatila na njeno škodo.

Sodišče je dodalo, da tožba, ki temelji na neupravičeni obogatitvi, ne sodi pod ureditev nepogodbene odgovornosti v ožjem smislu, katere uveljavljanje je odvisno od vseh pogojev glede nezakonitosti ravnanja, ki se očita Skupnosti, dejanske škode in obstoja vzročne zveze med tem ravnanjem in navedeno škodo. Razlikuje se od tožb, vloženih na podlagi navedene ureditve, saj pri tožbi, ki temelji na neupravičeni obogatitvi, ni potreben niti

dokaz o nezakonitem ravnanju tožene stranke niti obstoj samega ravnanja, temveč le dokaz o obogatitvi brez ustrezne pravne podlage tožene stranke in o prikrajšanju tožeče stranke, povezanem z navedeno obogatitvijo. Toda kljub tem značilnostim osebi, ki želi zoper Skupnost vložiti tožbo, utemeljeno na neupravičeni obogatitvi, tega ni mogoče preprečiti zgolj zato, ker v Pogodbi ES ni izrecno določeno pravno sredstvo za takšno tožbo. Razlaga členov 235 ES in 288, drugi odstavek, ES, na podlagi katere bi bila ta možnost izključena, bi pripeljala do rezultata, ki je v nasprotju z načelom učinkovitega pravnega varstva, kot je določeno v sodni praksi Sodišča in potrjeno v členu 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.

Ravno na področju tožbe zaradi nepogodbene obveznosti Skupnosti si posebno pozornost zaslužita združeni zadevi *FIAMM in FIAMM Technologies proti Svetu in Komisiji* (sodba z dne 9. septembra 2008, C-120/06 P in C-121/06 P), ki se nanašata na problem odgovornosti Skupnosti zaradi zakonodajnega akta. Organ za reševanje sporov Svetovne trgovinske organizacije (STO) je razsodil, da uvozni režim Skupnosti za banane ni bil združljiv s sporazumi STO in je Združenim državam Amerike dovolil, da za nekatere uvoze iz Skupnosti uporabijo dodatno carinsko dajatev. Šest družb s sedežem v Evropski uniji je predlagalo, naj se Komisiji in Svetu naloži, da povrneta škodo, ki so jo zaradi izvajanja ameriških povračilnih ukrepov utrpele pri izvažanju v Združene države.

Sodišče je opozorilo, da je odgovornost Skupnosti zaradi zakonodajnega akta, ki vsebuje izbiro ekonomske politike, mogoča le, če gre za dovolj hudo kršitev nadrejenega pravnega pravila, ki varuje posameznike in ki jim podeljuje pravice. Poleg tega je poudarilo, da čeprav načelo o odgovornosti Skupnosti ob obstoju nezakonitega akta institucij pomeni izraz splošnega načela, ki ga poznajo pravni redi držav članic, v skladu s katerim nezakonito ravnanje povzroči obveznost povrnitve povzročene škode, taka usmerjenost pravnih redov držav članic ni podana glede obstoja načela odgovornosti, če gre za zakonit akt javnega organa, še zlasti če je ta akt zakonodajen. Sodišče je sklenilo, da pravo Skupnosti v njegovem sedanjem stanju ne predvideva sistema, ki bi omogočal uveljavljanje odgovornosti Skupnosti zaradi njenega normativnega ravnanja v položaju, v katerem morebitne neskladnosti takega ravnanja s sporazumi STO ni mogoče uveljavljati pred sodiščem Skupnosti. Poleg tega je pojasnilo, da bi posledica zakonodajnega akta Skupnosti, katerega uporaba vodi k omejitvam lastninske pravice in prostega izvajanja poklicne dejavnosti, lahko bila nepogodbena odgovornost Skupnosti, če pomeni nesorazmeren in nesprijemljiv poseg v sam temelj teh pravic, kar velja, če ni predvideno ustrezno nadomestilo za preprečitev ali odpravo tega posega.

Druge, bolj klasične sodbe so dopolnile že tako bogato sodno prakso Sodišča o dopustnosti ničnostnih tožb.

Tako je Sodišče v zadevi *Komisija proti Infront WM* (sodba z dne 13. marca 2008, C-125/06 P) menilo, da odločba Komisije, s katero je odobrila ukrepe, namenjene reguliranju izvrševanja ekskluzivnih pravic televizijskega razširjanja dogodkov velikega družbenega pomena, ki jih je sprejela država članica na podlagi člena 3a Direktive 89/552⁵, vpliva neposredno

⁵ Direktiva Sveta 89/552/EGS z dne 3. oktobra 1989 o usklajevanju nekaterih zakonov in drugih predpisov držav članic o opravljanju dejavnosti razširjanja televizijskih programov (UL L 298, str. 23), kot je bila spremenjena z Direktivo 97/36/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. junija 1997 (UL L 202, str. 60).

na pravni položaj imetnika teh pravic v smislu pogojev dopustnosti ničnostne tožbe. Če so namreč te omejitve, ki nalagajo te ukrepe, vezane na pogoje, pod katerimi ti izdajatelj pridobijo pravice televizijskega prenosa dogodkov s seznama od imetnika ekskluzivnih pravic za televizijsko razširjanje, je posledica ukrepov, ki jih je sprejela ta država članica, in odločbe, s katero so bili odobreni, da se uskladijev pravic, ki jih ima družba, ki je pridobila pravice televizijskega prenosa, podvrže novim omejitvam, ki niso obstajale, ko je ta družba pridobila navedene pravice, in ki otežijo njihovo izvrševanje. Poleg tega, kot je ugotovilo Sodišče, je vzrok poseganja v položaj omenjenega imetnika zgolj zahteva po doseganju rezultata, določenega s temi ukrepi in z odločbo Komisije, ne da bi nacionalni organi, ki nimajo nobene diskrecijske pravice pri njenem izvajanju, lahko na ta položaj vplivali.

V zvezi s pogojem, da mora odločba tožečo stranko zadevati posamično, je Sodišče razsodilo, da kadar odločba zadeva skupino oseb, ki so bile prepoznane ali prepoznavne, ko je bil ta akt sprejet, in z merili, lastnimi članom skupine, lahko te osebe ta akt posamično zadeva, ker so del omejenega kroga gospodarskih subjektov. Za to gre lahko predvsem takrat, kadar odločba posega v pravice, ki jih je posameznik pridobil pred njeno izdajo.

V zadevi *Athinaiki Techniki proti Komisiji* (sodba z dne 17. julija 2008, C-521/06 P) je moralo Sodišče pojasniti pojem „izpodbojni akt“ v smislu člena 230 ES.

Sodišču je bila predložena pritožba zoper sklep Sodišča prve stopnje, s katerim je to zavrnilo tožbo za razglasitev ničnosti odločbe Komisije, s katero je bil ustavljen postopek s pritožbo v zvezi z domnevno državno pomočjo, odobreno v okviru javnega naročila, in o kateri je bila tožeča stranka obveščena z dopisom; razsodilo je, da je za ugotovitev, ali je neki akt na področju državnih pomoči odločba v smislu člena 4 Uredbe št. 659/1999⁶, treba preveriti, ali je ob upoštevanju njegove vsebine in namena Komisije ta institucija na koncu predhodne faze preučitve z obravnavnim aktom dokončno izoblikovala svoje stališče o spornem ukrepu, torej ali je ugotovila, ali je ta ukrep pomoč ali ne, in ali ima dvome o njegovi združljivosti s skupnim trgovom ali ne.

Dopis, s katerim je Komisija obvestila vlagatelja pritožbe, katere namen je bil ugotoviti kršitev členov 87 ES in 88 ES, da je „Komisija [...] zato, ker ni imela dodatnih podatkov, ki bi upravičili izvedbo preiskave, [...] ustavila upravni postopek“, kaže na to, da je Komisija dejansko sprejela akt o ustavitvi upravnega postopka v zadevi. Iz vsebine tega akta in iz namere Komisije je razvidno, da se je Komisija odločila končati predhodni postopek preučitve, ki ga je sprožil vlagatelj pritožbe. Z navedenim aktom je ugotovila, da začeta preiskava ni omogočila ugotovitve o obstoju pomoči v smislu člena 87 ES, in je implicitno zavrnila začetek formalnega postopka preiskave, ki ga predvideva člen 88(2) ES. V takem položaju osebe, ki so upravičene do postopkovnih jamstev, predvidenih v tej določbi, te uveljavljajo le, kadar imajo možnost, da to odločbo izpodbijajo pred sodiščem Skupnosti v skladu s členom 230, četrti odstavek, ES. To načelo velja tako takrat, kadar je odločba sprejeta zato, ker Komisija meni, da je pomoč združljiva s skupnim trgovom, kakor če meni, da pomoč ne obstaja.

⁶ Uredba Sveta (ES) 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena [88] Pogodbe ES (UL L 83, str. 1).

V zvezi s tem takega akta ni mogoče opredeliti kot predhodnega ali pripravljalnega, ker mu v okviru začetega upravnega postopka ne sledi noben drug akt, zoper katerega bi bilo mogoče vložiti ničnostno tožbo. V zvezi s tem ni upoštevno, da bi zainteresirana stranka lahko Komisiji predložila še dodatne podatke, na podlagi katerih bi ta morala znova preučiti svoje stališče o zadevnem državnem ukrepu, kajti zakonitost odločbe, sprejete na koncu predhodne faze preučitve, se presoja le glede na podatke, ki jih je Komisija lahko imela takrat, ko jo je sprejemala, torej v obravnavanem primeru ob ustavitvi upravnega postopka v zadevi. Če zainteresirana stranka predloži dodatne podatke po ustavitvi postopka v zadevi, mora Komisija, če je treba, začeti nov upravni postopek. Vendar ti podatki ne vplivajo na dejstvo, da je prvi predhodni postopek preučitve že končan. Iz tega je razvidno, da je s tem aktom Komisija sprejela dokončno stališče o predlogu vlagatelja pritožbe. Sodišče je sklenilo, da ker tak akt vlagatelju pritožbe onemogoča, da bi predložil pripombe v okviru formalnega postopka preiskave, ki ga določa člen 88(2) ES, povzroči zavezujoče pravne učinke, ki lahko vplivajo na njegove interese, zato gre za izpodbojni akt v smislu člena 230 ES.

Sodna praksa v zvezi s posledicami za državo članico, če ne ukrepa po tem, ko je bilo s sodbo ugotovljeno, da ni izpolnila obveznosti, je sicer manj klasična, ker je novejša, vendar se je obogatila.

Tako je Sodišče v zadevi *Komisija proti Franciji* (sodba z dne 9. decembra 2008, C-121/07) po tem, ko je spomnilo, da interes takojšnje in enotne uporabe prava Skupnosti zahteva, da se izvršitev sodbe, s katero je bila ugotovljena neizpolnitev obveznosti države članice, začne takoj in se čim prej konča, razsodilo, da čeprav se zdi v okviru postopka, ki je predviden v členu 228(2) ES, naložitev denarne kazni posebej prilagojena za spodbuditev države članice, da v čim krajšem roku izpolni obveznost, ki bi ob neobstoju takega ukrepa ostala neizpolnjena, temelji naložitev pavšalnega zneska bolj na presoji posledic neizpolnitve obveznosti zadevne države članice za zasebne in javne interese, zlasti če se je neizpolnitev obveznosti nadaljevala dolgo po sodbi, s katero je bila prvotno ugotovljena.

V zvezi s tem je Sodišče pristojno, kot je navedlo v nadaljevanju, da v vsaki zadevi glede na okoliščine primera, o katerem odloča, in glede na stopnjo prepričevanja in odvracanja, ki se mu zdi potrebna, določi primerne denarne sankcije, da se zagotovi kar najhitrejša izvršitev sodbe, s katero je bila predhodno ugotovljena neizpolnitev obveznosti, ter da se preprečijo podobne kršitve prava Skupnosti.

Ob tem je Sodišče poudarilo, da okoliščina, da se doslej v primerih, v katerih se je prvotna sodba v celoti izvršila pred koncem postopka iz člena 228 ES, ni naložilo plačilo pavšalnega zneska, ne more biti ovira za to, da bi se plačilo pavšalnega zneska naložilo v okviru druge zadeve, če bi se to izkazalo za nujno, upoštevajoč posebnosti primera in potrebno stopnjo prepričevanja ter odvracanja.

Nazadnje je Sodišče menilo, da čeprav smernice v sporočilih, ki jih objavi Komisija, dejansko lahko prispevajo k zagotovitvi preglednosti, predvidljivosti in pravne varnosti postopka, ki ga vodi Komisija, takšna pravila ne morejo zavezovati Sodišča pri izvajanju široke diskrecijske pravice, ki mu jo podeljuje člen 228(2) ES.

Na področju sporov je prav tako treba spomniti, da je Sodišče leta 2008 uvedlo nov postopek, in sicer nujni postopek predhodnega odločanja, z učinkom od 1. marca 2008. Povod za ta postopek so bile tri zadeve: *Santesteban Goicoechea* (sodba z dne 12. avgusta 2008, C-296/08 PPU), *Leymann in Pustovarov* (sodba z dne 1. decembra 2008, C-388/08 PPU), ki se nanaša na razlago Okvirnega sklepa 2002/584 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami⁷, ter *Rinau* (sodba z dne 11. julija 2008, C-195/08 PPU) s področja pravil Skupnosti v zvezi z vrnitvijo otroka, ki se nezakonito zadržuje v drugi državi članici.

V zgoraj navedeni zadevi *Rinau* je Sodišče pojasnilo pogoje, katerih izpolnitev se zahteva za uvedbo nujnega postopka predhodnega odločanja. Sodišče je tako razsodilo, da je predlog predložitvenega sodišča, naj se predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki se nanaša na razlago Uredbe št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe št. 1347/2000⁸, obravnava po nujnem postopku iz člena 104b Poslovnika Sodišča, utemeljen, če temelji na potrebi po nujnem ukrepanju. To je potrebno, če bi bil kakršen koli odlog neugoden za odnos med otrokom in staršem, s katerim ne živi, in bi bilo poslabšanje tega odnosa lahko nepopravljivo. Po mnenju Sodišča taka potreba izhaja iz uvodne izjave 17 navedene uredbe, ki se nanaša na takojšnjo vrnitev odvzetega otroka, in iz člena 11(3) iste uredbe, ki sodišču, pri katerem je bil vložen zahtevek za vrnitev, določa rok šestih tednov, da izda sodbo. Sodišče je pojasnilo, da potreba po varstvu otroka pred morebitno škodo in nujnost zagotovitve pravnega ravnotežja med interesi otroka in interesi njegovih staršev ravno tako utemeljujeta obravnavanje po nujnem postopku predhodnega odločanja.

V zvezi z načeli, ki urejajo predložitev zadeve Sodišču z namenom pridobiti odločbo o vprašanju za predhodno odločanje, je imelo Sodišče v zadevi *Cartesio* (sodba z dne 16. decembra 2008, C-210/06) priložnost, da obravnava problematiko pooblastila nacionalnega pritožbenega sodišča, da spremeni odločbo nižjega sodišča o predlogu za sprejetje predhodne odločbe. V zvezi s tem je Sodišče razsodilo, da če obstajajo pravila nacionalnega prava glede pravice do pritožbe zoper odločbo o predlogu za sprejetje predhodne odločbe, pri čemer je značilno, da o celotni zadevi v glavni stvari ves čas odloča predložitveno sodišče in je le predložitvena odločba predmet omejene pritožbe, je treba člen 234, drugi odstavek, ES razlagati tako, da pristojnosti, ki jo ta določba Pogodbe daje vsakemu nacionalnemu sodišču, da Sodišču predlaga sprejetje predhodne odločbe, ni mogoče izpodbijati na podlagi takih pravil, ki pritožbenemu sodišču omogočajo, da spremeni odločbo o predlogu za sprejetje predhodne odločbe pred Sodiščem, da izloči ta predlog in da naloži nacionalnemu sodišču, ki je izdalo navedeno odločbo, naj znova začne prekinjeni postopek. Člen 234 ES gotovo ne nasprotuje temu, da odločbe nacionalnega sodišča o predložitvi vprašanj za predhodno odločanje Sodišču ostanejo predmet običajnih pravnih sredstev, predvidenih z nacionalnim pravom. Vendar vložitve takega pravnega sredstva ne more omejiti pristojnosti, ki jo člen 234 ES daje navedenemu sodišču, da predloži zadevo

⁷ Okvirni sklep Sveta 2002/584/PNZ z dne 13. junija 2002 (UL L 190, str. 1).

⁸ Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe št. 1347/2000, kot je bila spremenjena z Uredbo Sveta št. 2116/2004 z dne 2. decembra 2004 (UL L 367, str. 1).

v odločanje Sodišču, če meni, da se v zadevi, o kateri odloča, pojavljajo vprašanja glede razlage določb prava Skupnosti, ki zahtevajo presojo zadnjenavedenega sodišča.

Sodišče je pojasnilo tudi učinke prava Skupnosti v nacionalnih pravnih redih.

Sodišče je v združenih zadevah *Viamex Agrar Handel* (sodba z dne 17. januarja 2008, C-37/06 in C-58/06, ZOdl., str. I-69) razsodilo, da direktiva sicer ne more ustvariti obveznosti za posameznike, vendar načeloma ni mogoče izključiti možnosti uporabe direktive na podlagi izrecne napotitve na njene določbe v uredbi, če se spoštujejo splošna pravna načela in zlasti načelo pravne varnosti.

Sodišče se je moralo v zadevi *Kempter* (sodba z dne 12. februarja 2008, C-2/06) opredeliti glede vprašanja, ali je pogoj za ponovno preučitev in odpravo pravnomočne upravne odločbe zaradi upoštevanja razlage zadevne določbe Skupnosti, kot jo je medtem sprejelo Sodišče Evropskih skupnosti, da je stranka to odločbo na sodišču izpodbijala s sklicevanjem na pravo Skupnosti. Sodišče tega zadnjega pogoja ni sprejelo.

Tako je razsodilo, da čeprav pravo Skupnosti ne zahteva, da mora upravni organ načeloma odpraviti upravno odločbo, ki je postala pravnomočna, je lahko zaradi posebnih okoliščin nacionalnemu upravnemu organu na podlagi načela sodelovanja iz člena 10 ES kljub temu naloženo, da mora ponovno preučiti pravnomočno upravno odločbo, da bi se upoštevala razlaga ustrezne določbe prava Skupnosti, ki jo je pozneje sprejelo Sodišče. Med pogoji za nastanek obveznosti ponovne preučitve pogoja, v skladu s katerim je sodba sodišča, ki je odločalo na zadnji stopnji, s katero je izpodbijana upravna odločba postala pravnomočna, v smislu poznejše sodne prakse Sodišča temeljila na napačni razlagi prava Skupnosti, ki je bila sprejeta, ne da bi bilo Sodišče zaproseno za sprejetje predhodne odločbe, ni mogoče razlagati tako, da bi se morale stranke pred nacionalnim sodiščem sklicevati na zadevno vprašanje prava Skupnosti. V zvezi s tem je dovolj, da je nacionalno sodišče, ki je odločalo na zadnji stopnji, preučilo navedeno vprašanje prava Skupnosti, katerega razlaga se je ob upoštevanju poznejše sodbe Sodišča izkazala za napačno, ali da bi ga lahko zastavilo po uradni dolžnosti. Če namreč pravo Skupnosti nacionalnim sodiščem ne nalaga, naj po uradni dolžnosti preizkusijo tožbeni razlog kršitve določb Skupnosti, kadar bi s preizkusom tega razloga presegla meje spora, ki so jih določile stranke, morajo ta sodišča po uradni dolžnosti navesti tožbene razloge, ki izhajajo iz zavezujočega predpisa Skupnosti, če so po nacionalnem pravu dolžna ali pristojna to storiti v zvezi z zavezujočim nacionalnim predpisom.

Čeprav za to možnost predlagati ponovno preučitev in odpravo pravnomočne upravne odločbe, ki je v nasprotju s pravom Skupnosti, ni nobenega roka, lahko države članice v skladu z načeloma učinkovitosti in enakovrednosti svobodno kljub temu določijo razumne roke za vložitev tožbe.

Spori v zvezi z dostopom javnosti do dokumentov institucij se po mnenju Sodišča še ne bodo nehali. Tako je Sodišče v združenih zadevah *Švedska in Turco proti Svetu* (sodba z dne 1. julija 2008, C-39/05 P in C-52/05 P) natančneje določilo, kaj mora preučiti Svet, preden odgovori na zahtevek za razkritje dokumenta.

Uredba Skupnosti o dostopu javnosti do dokumentov⁹ določa, da imajo vsi državljani Unije in vse osebe s prebivališčem v eni od držav članic pravico dostopa do dokumentov institucij. Določa tudi izjeme od splošnega načela, zlasti kadar bi razkritje dokumenta oslabilo varstvo sodnih postopkov in pravnih nasvetov, razen če ne prevlada javni interes za razkritje.

Natančneje glede izjeme v zvezi s pravnimi nasveti mora institucija, od katere se zahteva razkritje dokumenta, preveriti, ali se ta dokument nanaša na pravne nasvete, in če se, določiti, kateri njegovi deli ustrezajo in lahko torej spadajo na področje uporabe navedene izjeme. Dejstvo, da je dokument naslovljen „pravno mnenje“, namreč ne pomeni, da je samodejno upravičen do varstva pravnih nasvetov, ki ga zagotavlja zgoraj navedena uredba. Ne glede na njegov naslov se mora institucija prepričati, da se dokument res nanaša na tak nasvet. V tem primeru mora Svet nato preučiti, ali bi razkritje delov zadevnega dokumenta oslabilo varstvo pravnih nasvetov. V zvezi s tem Sodišče izjemo v zvezi s pravnimi nasveti razlaga tako, da je njen namen varovati interes institucije, da zahteva odkrite, objektivne in popolne nasvete. Tveganje za poseg v ta interes mora biti razumno predvidljivo, in ne le hipotetično, da bi se lahko uveljavljalo.

V zvezi s tem splošna in abstraktna navedba tveganja, da lahko razkritje pravnih mnenj v zvezi z zakonodajnimi postopki povzroči dvome o zakonitosti zakonodajnih aktov, ne more zadostovati za opredelitev oslabitve varstva pravnih nasvetov v smislu navedene določbe in torej ne more utemeljiti zavrnitve razkritja teh mnenj. Ravno preglednost v zvezi s tem namreč omogoča javno razpravo o razhajanjih med različnimi mnenji ter daje institucijam večjo legitimnost v očeh evropskih državljanov in povečuje njihovo zaupanje.

Nazadnje je Sodišče pojasnilo, da mora Svet preveriti, ali obstaja javni interes, ki utemelji to razkritje. V tem okviru mora uravnotežiti poseben interes, ki ga je treba varovati z nerazkritjem zadevnega dokumenta, in med drugim javni interes, da se omogoči dostop do dokumenta ob upoštevanju prednosti, ki izhajajo iz povečane preglednosti, to je tesnejšega sodelovanja državljanov v postopku odločanja in večje zakonitosti v upravi ter njeno učinkovitejšo in odgovornejšo ravnanje v razmerju do državljanov v demokratičnem sistemu.

Sodišče je opozorilo, da so take ugotovitve zlasti ustrezne, kadar Svet deluje v svoji zakonodajni funkciji. Preglednost v zvezi s tem pripomore h krepitvi demokracije tako, da omogoča državljanom nadzor nad vsemi informacijami, ki so bile podlaga za zakonodajni akt. Možnost državljanov, da poznajo temelje zakonodajne dejavnosti, je namreč pogoj, da lahko učinkovito izvajajo svoje demokratične pravice.

Sodišče je sklenilo, da je v Uredbi št. 1049/2001 načeloma določena obveznost razkritja mnenj pravne službe Sveta v zvezi z zakonodajnim postopkom, vendar je priznalo, da bi se lahko na podlagi varstva pravnih nasvetov zavrnilo razkritje posebnega pravnega mnenja, izdanega v okviru zakonodajnega postopka, ki ima posebej občutljivo vsebino ali je njegov obseg posebej širok, tako da presega zadevni zakonodajni okvir. V takem primeru bi morala zadevna institucija natančno obrazložiti zavrnitev.

⁹ Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1049/2001 z dne 30. maja 2001 o dostopu javnosti do dokumentov Evropskega parlamenta, Sveta in Komisije (UL L 145, str. 43).

Na podlagi te obrazložitve je Sodišče razveljavilo sodbo Sodišča prve stopnje v delu, v katerem je bil zavrnen dostop do zadevnega pravnega mnenja v tej zadevi.

Nasprotno pa je Sodišče v združenih zadevah *Marra* (sodba z dne 21. oktobra 2008, C-200/07 in C-201/07) na novo preučilo problematiko imunitete, ki jo v določenih primerih in pod določenimi pogoji uživajo poslanci Evropskega parlamenta, in natančneje podrobna pravila za izvajanje imunitete evropskega poslanca, ki se ga kazensko preganja zaradi razdeljevanja letakov z žaljivo vsebino.

Sodišče je na začetku spomnilo, da člen 9 Protokola o privilegijih in imunitetah Evropskih skupnosti¹⁰ navaja načelo imunitete evropskih poslancev glede mnenj ali glasov, ki jih je poslanec podal pri opravljanju svojih dolžnosti. Tako imuniteto je treba torej šteti v delu, v katerem se nanaša na varstvo svobode izražanja in neodvisnosti evropskih poslancev, za absolutno imuniteto, ki nasprotuje vsakemu sodnemu postopku. Zato mora nacionalno sodišče tožbo, vloženo zoper evropskega poslanca zaradi mnenj, ki jih je izrazil, zavrniti, če ugotovi, da ima ta poslanec poslansko imuniteto. Spoštovanje te določbe zavezuje tako to sodišče kot Evropski parlament. Evropski parlament te imunitete ne more odvzeti, ampak mora nacionalno sodišče zadevno tožbo zavrniti.

Nato je Sodišče priznalo, da sodi v izključno pristojnost nacionalnega sodišča, da preveri, ali so izpolnjeni pogoji za to imuniteto, ne da bi vprašanje moralo predložiti Evropskemu parlamentu, ki nima pristojnosti na tem področju. Če pa je Evropski parlament na prošnjo zadevnega poslanca sprejel odločitev o zaščiti imunitete, ta odločitev pomeni mnenje, ki pa nima zavezujočih učinkov za nacionalne sodne organe.

Če poslanec pri Evropskem parlamentu vloži zahtevo za zaščito imunitete in je nacionalno sodišče o tem obveščeno, mora zaradi obveznosti lojalnega sodelovanja med evropskimi institucijami in nacionalnimi organi¹¹ prekiniti sodni postopek in Parlament zaprositi, naj v najkrajšem času poda svoje mnenje. To sodelovanje je obvezno, zato da bi se izognili vsakršnemu konfliktu pri razlagi in uporabi določb Protokola.

Na koncu tega pregleda sodne prakse na ustavnem in institucionalnem področju je treba navesti še zadevo *Payir in drugi* (sodba z dne 24. januarja 2008, C-294/06), v kateri se je Sodišče izreklo o priznanju statusa delavca na podlagi Pridružitvenega sporazuma EGS-Turčija turškemu državljanom, ki so vstopili na ozemlje države članice kot osebe „au pair“ ali študenti in so vključeni v zakoniti trg dela. Tako je Sodišče glede člena 6(1) Sklepa Pridružitvenega sveta EGS-Turčija z dne 19. septembra 1980 o razvoju pridružitve razsodilo, da dejstvo, da je bilo turškemu državljanu dovoljeno vstopiti na ozemlje države članice kot osebi „au pair“ ali študentu, ne more odvzeti temu državljanu statusa „delavca“ in mu preprečiti vključitve v „zakoniti trg dela“ te države članice v smislu navedenega člena. To dejstvo torej navedenemu državljanu ne more preprečiti, da bi se za podaljšanje svojega delovnega dovoljenja in za pridobitev z njim povezane pravice do prebivanja skliceval na to določbo.

¹⁰ Protokol o privilegijih in imunitetah Evropskih skupnosti z dne 8. aprila 1965 (UL 1967, 152, str. 13).

¹¹ Določeno v členu 10 ES.

Državljanstvo Unije

Sodišče je v več zadevah preizkusilo nacionalne določbe, s katerimi bi se lahko neupravičeno omejevalo prosto gibanje državljanov Unije.

Zadeva *Grunkin in Paul* (sodba z dne 14. oktobra 2008, C-353/06) se nanaša na priznanje priimka otroka – ki ima nemško državljanstvo, a je bil rojen in živi na Danskem – ki je bil ob rojstvu registriran z dvojnimi priimki, sestavljenim iz priimkov očeta in matere. Starši otroka so zahtevali vpis tega dvojnega priimka v družinsko knjižico, ki se vodi v Nemčiji, vendar je bil ta zahtevek zavržen, ker priimek nemških državljanov ureja nemško pravo, ki ne dopušča, da bi otrok imel dvojni priimek. Sodišče je ugotovilo, da čeprav so pravila, ki urejajo priimek osebe, v pristojnosti držav članic, morajo države članice pri izvrševanju te pristojnosti kljub temu ravnati v skladu s pravom Skupnosti. Sodišče je pojasnilo, da dejstvo, da mora imeti prizadeti v državi članici, katere državljanstvo ima, drugačno ime, kot mu je bilo dodeljeno in registrirano v državi članici rojstva in prebivališča, lahko ovira pravico prostega gibanja državljanov Unije. Neenakost priimkov v nemških in danskih dokumentih bi lahko prizadetim povzročila resno neprijetnost, tako na strokovni kot zasebni ravni. Ker omejevalne nemške določbe niso bile primerno utemeljene, je Sodišče sklenilo, da pravica evropskih državljanov, da se prosto gibljejo in bivajo na ozemlju držav članic, nasprotuje zadevni zakonodaji.

Nato je treba poudariti zadevi *Metock in drugi* (sodba z dne 25. julija 2008, C-127/08) in *Jipa* (sodba z dne 10. julija 2008, C-33/07), ki se nanašata na razlago Direktive 2004/38/ES o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic¹².

Sodišče je v zgoraj navedeni zadevi *Metock in drugi* razsodilo, da Direktiva 2004/38 nasprotuje ureditvi države članice, ki državljanu tretje države, zakoncu državljana Unije, ki prebiva v tej državi članici, katere državljan ni, zato da bi bil upravičen do ugodnosti, ki izhajajo iz določb te direktive, postavlja pogoj predhodnega zakonitega prebivanja v drugi državi članici, preden se je preselil v državo gostiteljico. Glede družinskih članov državljana Unije v nobeni določbi te direktive ni določen navedeni pogoj za njeno uporabo; Sodišče meni, da je treba ponovno preučiti ugotovitev iz sodbe *Akrich*¹³, ki postavlja tak pogoj, da bi se lahko uveljavljali pravici vstopa in prebivanja, predvideni z Uredbo (EGS) št. 1612/68.¹⁴ Dejstvo, da državljana Unije njegova družina ne more spremljati ali se mu pridružiti v državi članici gostiteljici, bi ga namreč lahko odvrčalo od izvrševanja pravice do vstopa in prebivanja v tej državi članici. Sodišče je prav tako pojasnilo, da za državljana tretje države, zakonca državljana Unije, ki tega državljana spremlja ali se mu pridruži, velja ta direktiva ne glede na kraj in datum sklenitve zakonske zveze in ne glede na način, kako je ta državljan vstopil v državo članico gostiteljico, in da ni potrebno, da bi moral državljan pred selitvijo

¹² Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic (UL L 158, str. 77, in popravek, UL L 229, str. 35).

¹³ Sodba z dne 23. septembra 2003, C-109/01, Recueil, str. I-9607.

¹⁴ Uredba Sveta št. 1612/68 (EGS) z dne 15. oktobra 1968 o prostem gibanju delavcev v Skupnosti (UL L 257, str. 2), spremenjena z Direktivo 2004/38.

že ustvariti družino, zato da bi lahko njegovi družinski člani, državljani tretjih držav, pridobili pravice, ki jim jih podeljuje ta direktiva. Nazadnje, izraz „družinski člani [državljana Unije], ki [tega] spremljajo“¹⁵ je treba razlagati tako, da hkrati zajema družinske člane državljana Unije, ki so z njim vstopili v državo članico gostiteljico, in družinske člane, ki z njim prebivajo v tej državi članici, ne da bi bilo treba v drugem primeru razlikovati med tem, ali so vstopili v navedeno državo članico pred državljanom Unije ali za njim oziroma preden so postali njegovi družinski člani ali pozneje.

V zgoraj navedeni zadevi *Jipa* je bilo Sodišču predloženo vprašanje, ali pravo Skupnosti in predvsem Direktiva 2004/38 nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki dopušča omejitve pravice državljana države članice, da potuje na ozemlje druge države članice, predvsem iz razloga, ker je bil predhodno izgnan iz slednje države članice, ker je v njej bil v „nezakonitem položaju“. Sodišče je poudarilo, da ima tak državljan status državljana Unije in torej lahko uveljavlja pravico do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic tudi proti svoji državi članici izvora, kar vključuje pravico, da državljani Unije vstopajo v drugo državo članico, ki ni njihova država članica izvora, in pravico slednjo zapustiti. Vendar je ta pravica lahko podrejena omejitvam in pogojem, določenim s Pogodbo, zlasti zaradi zahtev javnega reda ali javne varnosti, za katerih določitev so pristojne države članice. V kontekstu Skupnosti pa je treba te zahteve razlagati ozko. Sodišče je pojasnilo, da tako uokvirjenje vključuje predvsem to, da se morajo za namen svoje utemeljitve ukrepi javnega reda in javne varnosti opirati izključno na osebno obnašanje zadevnega posameznika, in ne na splošno preventivo. Ukrep, s katerim se omejuje prosto gibanje, je treba obravnavati glede na ugotovitve o varstvu javnega reda in javne varnosti države članice, ki sprejme ta ukrep. Sicer ni izključeno, da bi lahko organi navedene države članice upoštevali razloge, ki jih navede druga država članica, za utemeljitev odločitve o odstranitvi državljana Skupnosti z ozemlja te države, vendar omejevalni ukrep ne more temeljiti izključno na teh razlogih. Sodišče je sklenilo, da pravo Skupnosti ne nasprotuje zadevni nacionalni ureditvi, če je zadoščeno določenim zahtevam. Prvič, osebno obnašanje tega državljana mora pomeniti resnično, sedanjo in dovolj resno nevarnost, ki ogroža temeljne družbene interese. Drugič, predvideni omejevalni ukrep mora biti nujen in sorazmeren za uresničevanje zastavljenega cilja.

Sodišče je v zadevi *Nerkowska* (sodba z dne 22. maja 2008, C-499/06) razsodilo, da je treba pravico vsakega državljana Evropske unije, da se prosto giblje in prebiva na ozemlju držav članic, razlagati tako, da nasprotuje zakonodaji države članice, na podlagi katere bi slednja na splošno in v vseh okoliščinah svojim državljanom zavrnila izplačilo dajatev, odobrenih civilnim žrtvam vojne ali represije, samo zato, ker v obdobju izplačevanja te dajatve ne prebivajo na ozemlju te države, ampak na ozemlju druge države članice. Sodišče je opozorilo, da navedena dajatev spada v pristojnost držav članic, vendar pa morajo slednje to pristojnost izvajati ob spoštovanju prava Skupnosti, zlasti pravice do prostega gibanja državljanov Unije. Zahteva po prebivanju na nacionalnem ozemlju za podelitev te dajatve pomeni omejitev izvajanja te svoboščine. Sodišče meni, da sta tako želja po zagotavljanju obstoja naveznih okoliščin med družbo zadevne države članice in upravičencem do dajatve kot zahteva po preverjanju, ali upravičenec še naprej izpolnjuje pogoje za prejemanje te dajatve, objektivna preudarka v splošnem interesu, ki upravičujeta tako omejitve.

¹⁵ Člen 3(1) Direktive 2004/38.

Vendar dejstvo, prvič, da ima oseba državljanstvo države članice, ki podeljuje zadevne dajatve, in drugič, da je v tej državi živela več kot dvajset let, zadostuje za dokaz obstoja navezne okoliščine. V teh okoliščinah je treba zahtevo po prebivanju v celotnem obdobju izplačevanja dajatev šteti za nesorazmerno. Poleg tega, da bi se preverilo, ali upravičenec še naprej izpolnjuje pogoje za pridobitev dajatve, obstajajo druga sredstva, ki bi bila prav tako učinkovita, vendar manj omejujoča.

Prosti pretok blaga

Na področju prostega pretoka blaga je Sodišče izdalo več sodb, ki se nanašajo na skladnost nacionalnih določb, ki uvajajo ukrepe z enakim učinkom, kot ga imajo količinske omejitve, z zakonodajo Skupnosti.

Najprej se je Sodišče v zadevi *Dynamic Medien* (sodba z dne 14. februarja 2008, C-244/06, ZOdl., str. I-505) ukvarjalo z nemško zakonodajo, na podlagi katere sta bila prepovedana prodaja in prenos po pošti tistih nosilcev slike, ki jih pristojni nacionalni organ oziroma nacionalna organizacija prostovoljnega samourejanja ni preizkusila in razvrstila z namenom varstva mladoletnikov in ki niso opremljeni z oznako tega organa oziroma organizacije, iz katere bi bila razvidna starost, od katere si je te nosilce slike dovoljeno ogledati. Sodišče je razsodilo, da taka ureditev ne pomeni načina prodaje, ki bi lahko neposredno ali posredno, dejansko ali potencialno omejevala trgovino med državami članicami, ampak ukrep z enakim učinkom, kot ga imajo količinske omejitve v smislu člena 28 ES, ki je načeloma nezdružljiv z obveznostmi, ki iz njega izhajajo. Po mnenju Sodišča pa je lahko taka zakonodaja utemeljena s ciljem varstva otrok, če je sorazmerna s tem ciljem, za kar gre, če ta zakonodaja ne nasprotuje vsem oblikam prodaje nosilcev slike, ki niso bili preizkušeni, in če je dovoljen uvoz in prodaja teh nosilcev slike odraslim ter je poskrbljeno za to, da otroci nimajo dostopa do njih. Drugače je lahko samo takrat, ko se izkaže, da postopek za preizkus, razvrstitev in označevanje, ki ga določa ta zakonodaja, ni lahko dostopen ali da ne omogoča, da se izvede v razumnih rokih, ali da zoper zavrnilno odločbo ni mogoče zahtevati sodnega varstva.

Nato je bilo Sodišče v zadevi *Komisija proti Nemčiji* (sodba z dne 11. septembra 2008, C-141/07) soočeno z nemško zakonodajo, ki se je nanašala na zahteve, ki so jih morale zunanje lekarne izpolnjevati, ko so se potegovala za oskrbo z zdravili bolnišnic na nacionalnem ozemlju; gre namreč za zahteve, s katerimi se *de facto* zahteva določena geografska bližina med lekarno, ki dobavlja zdravila, in bolnišnico. Sodišče je razsodilo, da čeprav je treba za take določbe, kadar se ne nanašajo na lastnosti zdravil, ampak samo na načine, kako se lahko prodajajo, šteti, da se nanašajo na načine prodaje, pa lahko te določbe ovirajo trgovino znotraj Skupnosti in zato pomenijo ukrep z enakim učinkom kot količinska omejitve pri uvozu, ki je načelno prepovedan s členom 28 ES. Vendar so po mnenju Sodišča utemeljene z razlogi varovanja javnega zdravja. S tako zakonodajo se namreč uresničuje cilj zagotovitve zanesljive in kakovostne oskrbe bolnišnic zadevne države članice in v resnici prenašajo zahteve, analogne tistim, ki so značilne za sistem z interno oskrbo, v sistem z zunanjo oskrbo, in sicer zahtevo, da je lekarnar po eni strani odgovoren za oskrbo z zdravili in po drugi strani zadostno in hitro na voljo na kraju samem. Zadevna zakonodaja tako zagotavlja enakovrednost in združljivost med vsemi elementi sistema oskrbe bolnišnic z zdravili v zadevni državi članici in zagotavlja enotnost in ravnovesje tega sistema.

Nazadnje je treba omeniti zadevo *Gysbrechts in Santurel Inter* (sodba z dne 16. decembra 2008, C-205/07) v zvezi s skladnostjo belgijske zakonodaje na področju pogodb o prodaji na daljavo s Pogodbo ES. Ta zakonodaja je prodajalcu prepovedovala, da pred iztekom roka sedmih delovnih dni za obvezni odstrop od pogodbe od potrošnika zahteva predplačilo ali plačilo, celo – po mnenju belgijskih organov – številko kreditne kartice tega potrošnika. Sodišče je po tem, ko je ugotovilo, da take prepovedi pomenijo ukrep z enakim učinkom kot količinska omejitev pri izvozu, razsodilo, da čeprav je prepoved zahtevati od potrošnika predplačilo ali plačilo utemeljena z nujnostjo varovati potrošnika, pa nasprotno prepoved ponudniku, da bi zahteval številko potrošnikove plačilne kartice, preseže tisto, kar je nujno potrebno za zagotavljanje učinkovitega uveljavljanja potrošnikove pravice do odstopa od pogodbe. Taka prepoved je namreč koristna zgolj za odpravo tveganja, da bi ponudnik pred iztekom roka za odstrop od pogodbe unovčil kupnino. Če se to tveganje kljub temu uresniči, je to ravnanje ponudnika samo po sebi kršitev prepovedi zahtevati od potrošnika predplačilo ali plačilo, ki je ustrezen in sorazmeren ukrep za doseg cilja, ki ga želi doseči. Zato člen 29 ES ne nasprotuje prepovedi ponudniku v okviru čezmejne prodaje na daljavo, da od potrošnika pred iztekom roka za odstrop od pogodbe zahteva predplačilo ali kakršno koli plačilo, vendar pa nasprotuje prepovedi, da pred iztekom navedenega roka zahteva številko potrošnikove plačilne kartice.

Kmetijstvo

Sodišče je moralo v zadevi Komisija proti *Nemčiji* (sodba z dne 26. februarja 2008, C-132/05, ZOdl., str. I-957) odločiti, ali država članica, s tem da na svojem ozemlju zavrača sankcioniranje uporabe imena „parmezan“ na etiketah proizvodov, ki ne ustrezajo specifikaciji zaščitene označbe porekla (v nadaljevanju: ZOP) „Parmigiano Reggiano“, in tako spodbuja poseganje v ugled pristnega proizvoda, zaščitenega na ravni Skupnosti, ni izpolnila svojih obveznosti.¹⁶

Sodišče je najprej poudarilo, da po pravu Skupnosti ni zaščitena samo natančno taka oblika, v kateri je bila ZOP registrirana, in nato ugotovilo, da je treba, ker obstaja glasovna in vidna podobnost med zadevnima imenoma in ker so si proizvodi na videz podobni, uporabo imena „parmezan“ opredeliti kot navajanje ZOP „Parmigiano Reggiano“. Če država ne dokaže, da je ime „parmezan“ generično, se ne more sklicevati na to izjemo, ki jo določa Uredba št. 2081/92.

Nazadnje, Sodišče je v zvezi z obveznostjo države, da sankcionira ravnanja, s katerimi se krši ZOP, spomnilo, da sama pravica sklicevati se pred nacionalnimi sodišči na določbe uredbe, ne odveže držav članic, da sprejmejo nacionalne ukrepe, ki bi omogočali njihovo polno uporabo, če bi bilo to potrebno, in ugotovilo, da ima zadevni pravni red na voljo instrumente, ki lahko zagotovijo varstvo tako interesov proizvajalcev kot interesov potrošnikov. Vendar pa ne obstaja obveznost države članice, da mora po uradni dolžnosti sprejeti potrebne ukrepe, da na svojem ozemlju sankcionira kršitve ZOP, ki izhajajo iz druge države članice. Obveznost zagotavljanja spoštovanja ZOP se nanaša na tisto strukturo nadzora, ki je v državi članici, iz katere izvira zadevna ZOP, in zato ne spada v pristojnost nadzornih organov zadevne države.

¹⁶ Uredba Sveta (EGS) št. 2081/92 z dne 14. julija 1992 o zaščiti geografskih označb in označb porekla za kmetijske proizvode in živila (UL L 208, str. 1).

Prosto gibanje oseb, prosti pretok storitev in kapitala

Na področju svobode ustanavljanja je imelo Sodišče v zadevi *Cartesio* (sodba z dne 16. decembra 2008, C-210/06) priložnost, da natančneje pojasni svojo sodno prakso, ki se nanaša na pravico družb, da preselijo svoj sedež znotraj Unije. Vprašanje za predhodno odločanje, predloženo Sodišču, se je nanašalo na skladnost madžarske zakonodaje, ki družbi, ustanovljeni na podlagi nacionalnega prava, preprečuje prenos sedeža v drugo državo članico, pri čemer bi ohranila subjektiviteto družbe nacionalnega prava države članice, v kateri je bila ustanovljena, s členoma 43 ES in 48 ES. Sodišče je odgovorilo, da glede na trenutno stanje prava Skupnosti navedena člena ne nasprotujeta taki zakonodaji. V skladu s členom 48 ES, in ker v pravu Skupnosti ni enotne opredelitve družb, ki jih je mogoče ustanoviti zgolj na podlagi merila tesne povezave, po katerem se opredeli nacionalno pravo, ki se uporabi za družbo, namreč vprašanje, ali se člen 43 ES uporablja za družbo, ki se sklicuje na temeljno svoboščino, določeno s tem členom, pomeni vprašanje za predhodno odločanje, na katerega je, glede na trenutno stanje prava Skupnosti, mogoče najti odgovor le v nacionalnem pravu, ki se uporabi. Po mnenju Sodišča se vprašanje, ali se navedeni družbi omejuje ta svoboda v smislu člena 43 ES, postavi le, če je bilo preverjeno, ali ta družba glede na pogoje iz člena 48 ES dejansko uživa svobodo ustanavljanja. Država članica ima torej možnost naknadno opredeliti tesno povezavo, ki se zahteva za družbo, da bi se ta lahko štela za ustanovljeno po njenem nacionalnem pravu in iz tega naslova imela ugodnosti na podlagi pravice do ustanavljanja, in ki se zahteva za ohranitev te lastnosti. Ta možnost obsega možnost za to državo članico, da ne dovoli družbi njenega nacionalnega prava, da obdrži to lastnost, če se namerava reorganizirati v drugi državi članici s preselitvijo svojega sedeža na ozemlje te druge države članice, s čimer prekine tesno zvezo, ki jo določa nacionalno pravo države članice, v kateri je bila ustanovljena.

Na področju svobode ustanavljanja je treba ravno tako omeniti zadevo *Lidl Belgium* (sodba z dne 15. maja 2008, C-414/06), v kateri je bil vložen predlog za sprejetje predhodne odločbe v zvezi s skladnostjo nemškega davčnega sistema, ki izključuje to, da bi družba rezidentka odbila izgube, ki so nastale njeni stalni poslovni enoti nerezidentki, s členom 43 ES. Sodišče je naprej pojasnilo, da dejstvo, da fizična ali pravna oseba s prebivališčem ali sedežem v državi članici ustanovi in ima v polni lasti stalno poslovno enoto, ki ni druga pravna oseba, s sedežem v drugi državi članici, spada na področje uporabe člena 43 ES, na njegovo področje uporabe pa spada tudi dejavnost, ki jo družba opravlja v drugi državi članici prek stalne poslovne enote, kot je opredeljena v ustrezni davčni konvenciji o preprečevanju dvojnega obdavčevanja, ki je v skladu z konvencijskim davčnim pravom samostojna enota. Sodišče je nato razsodilo, da člen 43 ne nasprotuje temu, da družba, ki ima sedež v državi članici, od svoje davčne osnove ne more odbiti izgub, ki so nastale njeni stalni poslovni enoti, ki je v drugi državi članici, če so na podlagi konvencije o izogibanju dvojnega obdavčevanja dohodki te enote obdavčeni v slednji državi članici, v kateri se te izgube lahko upoštevajo v okviru obdavčevanja dohodka te stalne poslovne enote za prihodnja poslovna obdobja. Res je, da taka davčna ureditev uvaja drugačno davčno obravnavanje, ki bi lahko družbo rezidentko odvrnilo od opravljanja dejavnosti prek stalne poslovne enote v drugi državi članici. Vendar je po mnenju Sodišča taka ureditev lahko utemeljena glede na potrebo po ohranitvi delitve davčne pristojnosti med državami članicami in potrebo po preprečevanju tveganja dvojnega upoštevanja izgub, ker – obravna-

vani skupaj – sledita legitimnim ciljem, ki so skladni s Pogodbo in pomenijo nujne razloge v splošnem interesu, ker je ta ureditev sorazmerna z navedenimi cilji.

Na področju svobodnega opravljanja storitev je treba posvetiti pozornost trem zadevam.

Na prvem mestu je treba omeniti zadevo *Centro Europa 7* (sodba z dne 31. januarja 2008, C-380/05, ZOdl., str. I-349) v zvezi z italijanskim operaterjem, ki opravlja dejavnost v sektorju televizijske radiodifuzije in je imetnik koncesije za odobritev oddajanja ter nikakor ne more oddajati, ker se mu ni dodelilo radijskih frekvenc za oddajanje. Sodišče je razlagalo določbe prava Skupnosti¹⁷ v zvezi z merili dodelitve teh frekvenc. Poudarilo je, da je zaporedna uporaba prehodnih ureditev, ki so z italijanskim pravom določene v korist obstoječih kanalov, povzročila, da operaterjem, ki niso imeli radijskih frekvenc za oddajanje, ni bil omogočen dostop do zadevnega trga. Splošna odobritev za oddajanje na trgu radijskega oddajanja le za obstoječe kanale je ta restriktivni učinek okrepila. To je povzročilo ohromitev struktur domačega trga in zavarovanje položaja navedenih kanalov. Sodišče je pojasnilo, da je mogoče ureditev, ki omejuje število operaterjev na nacionalnem ozemlju, upravičiti s cilji v splošnem interesu, vendar mora biti v tem primeru določena na podlagi objektivnih, preglednih, nediskriminatornih in sorazmernih meril. Ureditev, ki dodeljuje radijske frekvence za oddajanje izključno in brez časovne omejitve omejenemu številu obstoječih operaterjev, ne da bi upoštevala zgoraj navedena merila, ni taka. Sodišče je sklenilo, da je nacionalna zakonodaja, na podlagi katere operater koncesionar ne more oddajati, ker ni radijskih frekvenc za oddajanje, dodeljenih na podlagi navedenih meril, v nasprotju z načeli Pogodbe o svobodnem opravljanju storitev ter z načeli, ki jih določa novi skupni regulativni okvir za elektronska komunikacijska omrežja in storitve.¹⁸

Na drugem mestu je zadeva *Rüffert* (sodba z dne 3. aprila 2008, C-346/06), v kateri se je Sodišče ukvarjalo z vprašanjem, ali svobodno opravljanje storitev nasprotuje zakonodaji države članice, v skladu s katero se mora naročnik javnega naročila za gradnje pisno zavezati, da bo svojim delavcem izplačeval najmanj takšno plačo, kot je določena v veljavni kolektivni pogodbi, in da to obveznost naloži svojim čezmejnimi podizvajalcem, ki napotujejo delavce v navedeno državo članico, pri čemer pa je posledica neupoštevanja te obveznosti plačilo pogodbene kazni. Sodišče je razsodilo, da čeprav ima država članica na podlagi določb Direktive 96/71 o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev¹⁹ možnost, da ob čezmejnem opravljanju storitev podjetjem s sedežem v drugih državah članicah naloži minimalno urno postavko, pa nima pravice navedenim podjetjem naložiti urne postavke, določene v kolektivni pogodbi, ki ni bila razglašena za splošno veljavno, čeprav ta urna postavka sicer presega minimalno urno postavko, ki velja na podlagi zakonodaje v kraju, kjer se zadevne storitve izvajajo, s tem da z zakonskim ukrepom naročniku

¹⁷ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2002/21/ES z dne 7. marca 2002 o skupnem regulativnem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (okvirna direktiva) (UL L 108, str. 33). Direktiva 2002/20/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o odobritvi elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev (direktiva o odobritvi) (UL L 108, str. 21) in Direktiva Komisije 2002/77/ES z dne 16. septembra 2002 o konkurenci na trgih za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (UL L 249, str. 21).

¹⁸ Znan je pod imenom „NSRO“ in ga sestavljajo „okvirna“ direktiva in štiri posebne direktive, med katerimi je tudi direktiva „o odobritvi“, dopolnjuje pa jih Direktiva 2002/77.

¹⁹ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 96/71/ES z dne 16. decembra 1996 o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev (UL L 18, str. 1).

predpiše, da lahko za izvedbo javnih naročil za gradnje izbere le podjetja, ki se ob oddaji ponudbe pisno zavežejo, da bodo svojim delavcem za izvajanje zadevnih storitev izplačevala najmanj takšno plačo, kot je določena v navedeni kolektivni pogodbi. Taka zakonodaja pomeni omejitev svobodnega opravljanja storitev iz člena 49 ES, ker lahko ponudnikom storitev s sedežem v drugi državi članici, kjer so minimalne urne postavke nižje, naloži dodatne ekonomske stroške, ki lahko prepovejo, ovirajo ali zmanjšajo privlačnost izvajanja njihovih storitev v državi gostiteljici.

Nazadnje je treba omeniti še zadevo *Komisija proti Luksemburgu* (sodba z dne 19. junija 2008, C 319/06), v kateri je Sodišče razsodilo, da člen 3(10), prva alineja, Direktive 96/71 o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev pomeni izjemo od načela, da so zadeve, v katerih lahko države članice uporabijo svojo zakonodajo za podjetja, ki napotujejo delavce na njeno ozemlje, izčrpno našteje v členu 3(1), prvi pododstavek, te direktive. Možnost, ki jo ta člen priznava državi članici gostiteljici, da za navedena podjetja nediskriminatorno uporablja pogoje za delo in zaposlitev za druge zadeve kot za tiste, navedene v členu 3(1), prvi pododstavek, iste direktive, če gre za predpise na področju javnega reda, pomeni izjemo od sistema, uvedenega z navedeno direktivo, in prav tako odstopanje od temeljnega načela svobode opravljanja storitev ter mora biti predmet ozke razlage. Zato je Sodišče ugotovilo, da država članica, s tem da določi, da prisilni predpisi na področju nacionalnega javnega reda pomenijo, prvič, določbe, ki izhajajo zlasti iz splošno veljavnih kolektivnih pogodb, in drugič, določbe, s katerimi se prenaša Direktiva 96/71 in ki zadevna podjetja obvezujejo, prvič, da lahko napotijo le delavce, ki so na podjetje vezani s pisno pogodbo o zaposlitvi ali drugim dokumentom, ki se šteje za podobnega na podlagi Direktive 91/533²⁰, in drugič, k spoštovanju nacionalne zakonodaje s področja dela s krajšim delovnim časom in pogodb o zaposlitvi za določen čas, ne izpolni svojih obveznosti na podlagi člena 3(10), prva alineja, te direktive. Sodišče je prav tako ugotovilo, da država članica, prvič, s tem da nalaga podjetjem, ki imajo sedež zunaj njenega ozemlja in ki nanj napotijo delavce, obveznost pri *ad hoc* zastopniku s sedežem na njenem ozemlju pred napotitvijo položiti potrebne dokumente za nadzor obveznosti, ki izhajajo iz uporabe nacionalne zakonodaje, in jih tam pustiti za nedoločen čas po koncu opravljanja storitev, in drugič, s tem da v nacionalnem pravnem redu, s katerim je uveljavljen postopek predhodne prijave napotitve delavcev, določi pogoje v zvezi z dostopom pristojnih nacionalnih organov do podatkov, nujno potrebnih za nadzor, ki niso opredeljeni dovolj jasno, da bi zagotavljali pravno varnost podjetij, ki želijo napotiti svoje delavce v omenjeno državo članico, ne izpolni svojih obveznosti iz člena 49 ES.

Na področju svobode ustanavljanja in svobodnega opravljanja storitev se je obravnavala zadeva *ASM Brescia* (sodba z dne 17. julija 2008, C-347/06), ki se nanaša na italijansko zakonodajo, sprejeto glede na predčasni potek koncesij v prehodnem obdobju za distribucijo zemeljskega plina, podeljenih brez predhodnega javnega razpisa, kot je predviden z Direktivo 2003/55 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom in o razveljavitvi Direktive 98/30²¹. Vprašanja za predhodno odločanje, predložena Sodišču, so se

²⁰ Direktiva Sveta 91/533/EGS z dne 14. oktobra 1991 o obveznosti delodajalca, da zaposlene obvesti o pogojih, ki se nanašajo na pogodbo o zaposlitvi ali delovno razmerje (UL L 288, str. 32).

²¹ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2003/55/ES z dne 26. junija 2003 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom in o razveljavitvi Direktive 98/30/ES (UL L 176, str. 57).

natančneje nanašala na skladnost podaljšanja zadevnega prehodnega obdobja pod določenimi pogoji z navedeno direktivo in členi 43 ES, 49 ES in 86(1) ES. Sodišče je razsodilo, da niti Direktiva 2003/55 niti členi 43 ES, 49 ES in 86(1) ES ne nasprotujejo taki zakonodaji, če bi se – kar zadeva skladnost z zgoraj navedenimi členi Pogodbe ES – tako podaljšanje lahko štelo za potrebno, da bi se sopogodbnikom omogočila ureditev njihovih pogodbenih razmerij ob sprejemljivih pogojih tako z vidika zahtev javnih služb kot z gospodarskega vidika. V zvezi s to zadnjo točko je Sodišče menilo, da čeprav se je z italijansko zakonodajo uvedlo tako različno obravnavanje, ki pomeni posredno diskriminacijo glede na državljanstvo, pa je to različno obravnavanje lahko upravičeno s potrebo po spoštovanju načela pravne varnosti, ki zahteva zlasti, da so pravna pravila jasna in natančna in da so njihovi učinki predvidljivi. Po mnenju Sodišča to načelo ne le omogoča, ampak tudi določa, da mora biti za odpoved take koncesije določeno prehodno obdobje, ki sopogodbnikom omogoča ureditev njihovih pogodbenih razmerij ob sprejemljivih pogojih tako z vidika zahtev javnih služb kot z gospodarskega vidika.

Kar zadeva prosti pretok kapitala, je treba omeniti zadevo *Arens-Sikken* (sodba z dne 11. septembra 2008, C-43/07), v kateri je Sodišče obravnavalo ureditev, ki se nanaša na izračun davka na dediščino in na prenos premoženja, ki ju je treba plačati v zvezi z nepremičnino v državi članici, in ki pri izračunu navedenih davkov ne predvideva možnosti odbitka dolgov zaradi presežne pridobitve, ki so posledica oporočne delitve zapuščine staršev *inter vivos*, kadar oseba, po kateri je uvedeno dedovanje, ob svoji smrti ni bila rezidentka te države, ampak druge države članice. Sodišče je razsodilo, da določbe Pogodbe v zvezi s prostim pretokom kapitala nasprotujejo taki ureditvi, če se uporablja progresivna davčna stopnja in ker lahko neupoštevanje navedenih dolgov skupaj s to progresivno stopnjo povzroči večjo davčno obremenitev dedičev, ki se ne morejo sklicevati na takšno možnost odbitka. Sodišče je tako zavrnilo argument, da se uvedeno različno obravnavanje nanaša na položaja, ki nista objektivno primerljiva, če se v zadevni ureditvi dediščine rezidentov in nerezidentov za namene obdavčenja dediščin obravnavajo enako, razen za odbitek dolgov. Sodišče je prav tako pojasnilo, da se država članica, v kateri je nepremičnina, če ni konvencije o izogibanju dvojnega obdavčevanja, v utemeljitev omejitve prostega pretoka kapitala, ki je posledica njene ureditve, ne more sklicevati na obstoj od njene volje neodvisne možnosti, da bo druga država članica, ki ni država članica, v kateri je pokojni prebival ob smrti, priznala davčni odbitek, ki bi lahko v celoti ali deloma nadomestil škodo, ki je nastala dedičem te osebe, ker država članica, v kateri je navedena nepremičnina, pri izračunu davka na prenos premoženja ni upoštevala dolgov zaradi presežne pridobitve, ki so posledica oporočne delitve zapuščine staršev *inter vivos*.

Prav tako je treba omeniti zadevo *Truck Center* (sodba z dne 22. decembra 2008, C-282/07), v kateri je Sodišče odgovorilo na predlog za razlago določb Pogodbe v zvezi s prostim pretokom kapitala glede na belgijsko zakonodajo na področju davka od dohodkov pravnih oseb. Na podlagi te zakonodaje so obresti, ki jih nakaže družba rezidentka družbi prejemnici, ki je rezidentka druge države članice, predmet davčnega odtegljaja (imenovanega pri viru odtegnjeni davek na dohodke iz premoženja), medtem ko se ta davek ne odtegne pri obrestih, ki se nakažejo družbi prejemnici rezidentki. Sodišče je razsodilo, da določbe Pogodbe v zvezi s svobodo ustanavljanja in prostim pretokom kapitala ne nasprotujejo taki davčni ureditvi. Potem ko je spomnilo, da na področju neposrednih davkov položaja rezidentov in nerezidentov praviloma nista primerljiva, je ugotovilo, da se zadevno različno obravnavanje z uporabo različnih tehnik obdavčenja glede na to, ali

imajo zadevne družbe sedež v Belgiji ali drugi državi članici, nanaša na položaje, ki jih objektivno ni mogoče primerjati. Po mnenju Sodišča se namreč stališče belgijske države, vrsti obdavčenja obresti, ki temeljita na različnih pravnih podlagah, ter položaji, v katerih so družbe prejemnice obresti z vidika pobiranja davkov, razlikujejo glede na to, ali so družbe prejemnice navedenih obresti rezidentke ali ne. Sodišče je prav tako razsodilo, da različno obravnavanje, ki izhaja iz zadevne ureditve, ne daje nujno prednosti družbam prejemnicam rezidentkam, ker so, prvič, zavezane k plačilu akontacije davka od dohodkov pravnih oseb in je, drugič, stopnja pri viru odtegnjenega davka od dohodkov pravnih oseb, pobranega od obresti, nakazanih družbi nerezidentki, bistveno nižja od davka od dohodka pravnih oseb, ki se pobira od dohodkov družb rezidentk prejemnic obresti. V teh okoliščinah tako nastalo različno obravnavanje ne pomeni omejitve svobode ustanavljanja in prostega pretoka kapitala.

Na področju prostega gibanja delavcev se je Sodišče izreklo o priznavanju diplom, pridobljenih po izobraževanju in usposabljanju v okviru „sporazumov o potrditvi“.

V zadevi *Komisija proti Grčiji* (sodba z dne 23. oktobra 2008, C-274/05) je Komisija očitala Helenski republiki, da ne priznava diplom, ki so jih izdali pristojni organi drugih držav članic po izobraževanju in usposabljanju v okviru sporazuma, na podlagi katerega so izobraževanje in usposabljanje, ki ga izvaja zasebna ustanova v Grčiji, potrdili navedeni organi, in da daje svetu, ki je odgovoren za priznavanje strokovne enakovrednosti nazivov v visokošolskem izobraževanju, pristojnost, da preverja pogoje za izdajo teh diplom in za vrsto ustanove, v kateri je imetnik opravil izobraževanje in usposabljanje. Glede na določbe Direktive 89/48²², kot je bila spremenjena z Direktivo 2001/19²³, je Sodišče razsodilo, prvič, da iz člena 1(a), prvi odstavek, navedene direktive izhaja, da izraz „v prevladujoči meri [...] v Skupnosti“ zajema tako izobrazbo in usposobljenost, ki je bila v celoti pridobljena v državi članici, ki je izdala dokazilo o formalnih kvalifikacijah, kot tudi izobrazbo in usposobljenost, ki je bila deloma ali v celoti pridobljena v drugi državi članici. Drugič, čeprav način priznavanja visokošolskih diplom, kot je predviden z navedeno direktivo, ne vodi do avtomatičnega in brezpogojnega priznavanja zadevnih diplom in poklicnih kvalifikacij, zlasti če gre za možnost držav članic, predvideno v členu 4 te direktive, da naložijo dopolnilne ukrepe, je Sodišče menilo, da pripada izbira vrste dopolnilnega ukrepa kandidatu za priznanje diplome, in sicer ne samo glede poklicev, za katere se predvideva poznavanje nacionalnega prava, ampak tudi glede vseh drugih poklicev, za katere veljajo posebne določbe. Tretjič, Sodišče je potrdilo, da so na podlagi člena 8(1) te direktive le organi, ki izdajajo diplome, pristojni, da ob upoštevanju pravil, ki se uporabljajo v okviru njihove ureditve poklicnega izobraževanja in usposabljanja, preverijo pogoje za izdajo in za vrsto ustanove, v kateri je imetnik opravil izobraževanje in usposabljanje. Nasprotno, država članica gostiteljica ne more presojeti podlage za izdajo diplom. Nazadnje je Sodišče razsodilo, da mora država članica gostiteljica v javnem sektorju na podlagi člena 3 navedene direktive dovoliti

²² Direktiva Sveta 89/48/EGS z dne 21. decembra 1988 o splošnem sistemu priznavanja visokošolskih diplom, pridobljenih s poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem, ki traja najmanj tri leta (UL L 19, str. 16).

²³ Direktiva 2001/19/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. maja 2001 o spremembah Direktiv Sveta 89/48/EGS in 92/51/EGS o splošnem sistemu priznavanja poklicnih kvalifikacij in Direktiv Sveta 77/452/EGS, 77/453/EGS, 78/686/EGS, 78/687/EGS, 78/1026/EGS, 78/1027/EGS, 80/154/EGS, 80/155/EGS, 85/384/EGS, 85/432/EGS, 85/433/EGS in 93/16/EGS v zvezi s poklici medicinske sestre, odgovorne za splošno zdravstveno nego, zobozdravnika, veterinarja, babice, arhitekta, farmacevta in zdravnika (UL L 206, str. 1).

premestitev v višji naziv osebam, ki so se zaposlile na nižji stopnji od tiste, do katere bi imele pravico, če bi jim pristojni organ priznal diplome.

Poleg tega je Sodišče še naprej razvijalo sodno prakso na področju socialne varnosti delavcev migrantov v dveh zadevah, ki se nanašata na razlago določb Uredbe št. 1408/71²⁴. Zadeva *Vlada francoske skupnosti in valonska vlada* (sodba z dne 1. aprila 2008, C-212/06) se je nanašala na sistem zdravstvenega zavarovanja, ki ga je uvedla flamska vlada Kraljevine Belgije v nizozemsko govoreči regiji in v dvojezični regiji glavnega mesta Bruselj. Ta sistem je pod določenimi pogoji in za znesek, za katerega je določena zgornja meja, predvideval, da zavarovalni sistem povrne stroške, nastale zaradi odvisnega položaja iz zdravstvenih razlogov. Vstop v ta sistem je bil omogočen samo osebam, ki so stalno prebivale v dveh zgoraj navedenih regijah, ter osebam, ki so delale na ozemlju navedenih regij in niso imele stalnega prebivališča v Belgiji, ampak v drugi državi članici. Osebe, ki so delale v nizozemsko govoreči regiji ali v dvojezični regiji glavnega mesta Bruselj, vendar so imele stalno prebivališče v drugem delu nacionalnega ozemlja, so bile torej izključene iz tega sistema. Sodišče je po tem, ko je potrdilo, da dajatve, izplačane iz sistema, kot je zadevni sistem zdravstvenega zavarovanja, spadajo na stvarno področje uporabe Uredbe št. 1408/71, spomnilo, da člena 39 ES in 43 ES nasprotujeta vsakemu nacionalnemu ukrepu, ki bi, tudi če se uporablja brez diskriminacije glede na državljanstvo, za državljane Skupnosti lahko pomenil oviro pri izvajanju temeljnih svoboščin, zagotovljenih s Pogodbo, oziroma bi bilo njihovo izvajanje zaradi njega manj privlačno. Zato je treba člena 39 ES in 43 ES razlagati tako, da nasprotujeta predpisom zvezne enote države članice, kot so predpisi, ki urejajo zdravstveno zavarovanje, ki vstop v sistem socialne varnosti in prejemanje ugodnosti iz tega omejujejo na osebe, ki ali stalno prebivajo na ozemlju, za katero je pristojna ta enota, ali opravljajo poklicno dejavnost na tem istem ozemlju in stalno prebivajo v drugi državi članici, če taka omejitev prizadene državljane drugih držav članic ali domače državljane, ki so uporabili pravico do prostega gibanja v Evropski skupnosti.

Člen 13(2)(a) Uredbe št. 1408/71, kot je bila spremenjena z Uredbo št. 647/2005²⁵, določa, da za osebo, zaposleno na ozemlju ene države članice, velja zakonodaja te države, tudi če stalno prebiva na ozemlju druge države članice. Sodišče je v zadevi *Bosmann* (sodba z dne 20. maja 2008, C-352/06) preučevalo položaj delavca, ki mu država članica stalnega prebivališča ni dodelila družinskega dodatka, ker se je zaposlil v drugi državi članici. Sodišče je poudarilo, da je treba člen 13(2)(a) razlagati glede na člen 42 ES, ki olajšuje prosto gibanje delavcev, kar pomeni, da delavci migranti ne smejo niti izgubiti pravic do dajatev socialne varnosti niti se jim ne sme znižati znesek teh dajatev, ker izvajajo pravico do svobodnega gibanja, ki jim jo podeljuje Pogodba. Sodišče je iz tega sklepalo, da državi članici stalnega prebivališča ne sme biti odvzeta pristojnost, da odobri družinske dodatke osebam, ki stalno prebivajo na njenem ozemlju, in da navedena določba uredbe ne nasprotuje temu, da delavec migrant, za katerega velja sistem socialne varnosti države članice zaposlitve, prejema družinske dajatve v državi članici stalnega prebivališča na podlagi nacionalne

²⁴ Uredba Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti (UL L 149, str. 2).

²⁵ Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 647/2005 z dne 13. aprila 2005 o spremembi uredb Sveta (EGS) št. 1408/71 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe, samozaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, in (EGS) št. 574/72 o določitvi postopka za izvajanje Uredbe (EGS) št. 1408/71 (UL L 117, str. 1).

zakonodaje te države. Nacionalno sodišče se mora opredeliti do tega, ali so okoliščine v tej zadevi upoštevne pri ugotavljanju, ali delavec izpolnjuje pogoje za odobritev take družinske dajatve na podlagi zakonodaje zadevne države članice.

Promet

Na področju prometa je treba omeniti predvsem štiri zadeve.

V zvezi s cestnim prometom je Sodišče glede voznikov, ki jima ni bilo priznано voziško dovoljenje, pridobljeno v Češki republiki, potem ko jima je bilo zaradi uživanja droge oziroma alkohola odvzeto nemško voziško dovoljenje, v združenih zadevah *Wiedemann in Funk* (sodba z dne 28. maja 2008, C-329/06 in C-343/06) navedlo, da je treba Direktivo 91/439 o voziških dovoljenjih²⁶ razlagati tako, da nasprotuje temu, da država članica na svojem ozemlju ne prizna veljavnosti voziškega dovoljenja, ki ga je pozneje izdala druga država članica, dokler njegov imetnik ne izpolni pogojev, ki veljajo v prvi državi članici za izdajo novega dovoljenja po odvzemu prejšnjega, med katerimi je preizkus sposobnosti za vožnjo, ki dokazuje, da ni več razlogov, ki so upravičevali navedeni odvzem. Vendar pa ta direktiva ne nasprotuje temu, da država članica na svojem ozemlju ne prizna pravice do vožnje, ki izhaja iz voziškega dovoljenja, ki ga je pozneje izdala druga država članica, če se na podlagi navedb v tem dovoljenju ali drugih nespornih informacij države članice izdajateljice dokaže, da imetnik tega dovoljenja, ki mu je bilo na ozemlju prve države članice odvzeto prejšnje dovoljenje, v času, ko je bilo izdano novo dovoljenje, ni imel običajnega prebivališča na ozemlju države članice izdajateljice. Poleg tega navedena direktiva nasprotuje temu, da država članica začasno odvzame pravico do vožnje, ki izhaja iz voziškega dovoljenja, ki ga je izdala druga država članica, kadar zadnjenavedena država članica preverja način izdaje tega dovoljenja.

V zvezi z zračnim prevozom v okviru spora med potnikom in letalsko družbo, ki je zavrnila izplačilo odškodnine zaradi odpovedi leta ob vrnitvi iz Manile (Filipini), je Sodišče v zadevi *Emirates Airlines* (sodba z dne 10. julija 2008, C-173/07) odločilo, da povratnega leta ni mogoče obravnavati kot enega in istega „leta“ v smislu Uredbe št. 261/2004 o določitvi skupnih pravil glede odškodnine in pomoči potnikom²⁷. Zato je treba člen 3(1)(a) navedene uredbe, ki določa, da se ta uredba uporablja za potnike, ki odhajajo z letališča na ozemlju države članice, za katero se Pogodba uporablja, razlagati tako, da se ne uporabi v primeru povratnega leta, ko potniki, ki prvotno odletijo z letališča na ozemlju države članice, za katero veljajo določbe Pogodbe, priletijo na to letališče v okviru leta z odhodom z letališča v tretji državi. Okoliščina, da je povratni let predmet ene rezervacije, ne vpliva na razlago te določbe.

Ravno tako v zvezi z letalskim prevozom je moralo Sodišče v zadevi *Wallentin Hermann* (z dne 22. decembra 2008, C-549/07) razlagati člen 5(3) Uredbe št. 261/2004, ki se nanaša

²⁶ Direktiva Sveta 91/439/EGS z dne 29. julija 1991 o voziških dovoljenjih (UL L 237, str. 1), kot je bila spremenjena z Uredbo (ES) št. 1882/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. septembra 2003 (UL L 284, str. 1).

²⁷ Uredba (ES) št. 261/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. februarja 2004 o določitvi skupnih pravil glede odškodnine in pomoči potnikom v primerih zavrnitve vkrcanja, odpovedi ali velike zamude letov ter o razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 295/91 (UL L 46, str. 1).

na izplačilo odškodnine potnikom v primeru odpovedi leta in pojem „izredne razmere“. Sodišče je odločilo, da tehnična napaka na letalu, zaradi katere je let odpovedan, ne spada med „izredne razmere“ v smislu te določbe, razen če je ta napaka posledica dogodkov, ki zaradi svojih značilnosti ali izvora niso neločljivo povezani z običajnim opravljanjem dejavnosti zadevnega letalskega prevoznika in ki jih ta ne opazi pri dejanskemu nadzoru. Čeprav se tehnična napaka na letalu lahko uvršča med nepredvidene pomanjkljivosti, ki lahko prizadenejo varnost leta, pa teh okoliščin ni mogoče opredeliti kot „izredne“, medtem ko je treba tehnično napako, ki je posledica pomanjkljivega vzdrževanja letala, obravnavati kot neločljivo povezano z običajnim opravljanjem dejavnosti letalskega prevoznika. Sodišče je pojasnilo, da za razlago tega pojma ni odločilna Montrealska konvencija. Poleg tega je Sodišče dodalo, da pogostost tehničnih napak, ugotovljenih pri letalskem prevozniku, sama po sebi ni dejavnik, na podlagi katerega bi bilo mogoče ugotoviti obstoj ali neobstoj „izrednih razmer“ v smislu člena 5(3) Uredbe št. 261/2004. Nazadnje je Sodišče razsodilo, da dejstvo, da je letalski prevoznik upošteval minimalna pravila glede vzdrževanja letala, ne zadostuje za to, da bi se z njim dokazalo, da je ta prevoznik sprejel „vse ustrezne ukrepe“ v smislu tega člena in da je zato razbremenjen obveznosti plačila odškodnine iz členov 5(1)(c) in 7(1) te uredbe. Ker nimajo vse izredne razmere značilnosti, zaradi katere torej ne bi bilo treba plačati odškodnine, temveč le tiste razmere, ki se jim ne bi bilo mogoče izogniti, tudi če bi bili sprejeti vsi ustrezni ukrepi, mora tisti, ki se želi na to sklicevati, dokazati, da se razmeram ni bilo mogoče izogniti z ukrepi, ki bi bili prilagojeni okoliščinam, razen če bi privolil v nevzdržne žrtve glede na takratne zmogljivosti svoje družbe.

Sodišče je v zvezi s pomorskim prometom v zadevi *The International Association of Independent Tanker Owners in drugi* (sodba z dne 3. junija 2008, C-308/06) navedlo, da člen 4 Direktive 2005/35 o onesnaževanju morja z ladij²⁸ v povezavi s členom 8 te direktive, s tem da obvezuje države članice k uvedbi kazni za izpuste onesnaževalnih snovi z ladij, če so bili ti povzročeni „naklepno, iz zavestne ali hude malomarnosti“, in pri tem ne opredeli teh pojmov, ne krši splošnega načela pravne varnosti, s tem da države članice obvezuje k uvedbi kazni za izpuste onesnaževalnih snovi z ladij, če so bili ti povzročeni iz „hude malomarnosti“. Ti različni pojmi, zlasti pojem „huda malomarnost“, namreč ustrezajo merilom, ki so podlaga odgovornosti, saj se lahko nanašajo na nedoločno število položajev, ki jih ni mogoče predvideti, ne pa na natančno določena ravnanja, ki bi jih bilo mogoče natančno opredeliti v normativnem aktu prava Skupnosti ali nacionalnega prava. Poleg tega so ti pojmi popolnoma vpeti v pravne sisteme držav članic in se v njih uporabljajo. V zvezi s tem je treba pojem „huda malomarnost“ v smislu navedenega člena 4 razumeti kot nenamerno dejanje ali opustitev, s katerim odgovorna oseba očitno opusti dolžnost skrbnosti, ki bi jo morala in mogla spoštovati glede na svoje lastnosti, znanja, zmožnosti in osebni položaj. Nazadnje morajo države članice v skladu s členom 249 ES Direktivo 2005/35 prenesti v določbe svojih pravnih redov. S tem postanejo tako sama opredelitev kršitev iz člena 4 te direktive kot tudi kazni, ki jih je treba uporabiti, del pravil, ki jih narekujejo države članice.

²⁸ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/35/ES z dne 7. septembra 2005 o onesnaževanju morja z ladij in uvedbi kazni za kršitve (UL L 255, str. 11).

Pravila konkurence

V zvezi s pravili konkurence, ki veljajo za podjetja, je treba nameniti posebno pozornost štirim sodbam.

Sodišče je v zvezi s pojmom „podjetje“ in „gospodarska dejavnost“ v zadevi *MOTOE* (sodba z dne 1. julija 2008, C-49/07) razsodilo, da je treba pravno osebo, katere dejavnosti so organizacija športnih tekmovanj in v tem okviru sklepanje sponzorskih pogodb, pogodb o oglaševanju in zavarovalnih pogodb za namene tržnega izkoriščanja teh tekmovanj, ki za to osebo pomenijo vir dohodkov, opredeliti kot podjetje v smislu konkurenčnega prava Skupnosti. Te opredelitve ne izpodbija dejstvo, da ta pravna oseba nima pridobitnega namena, niti dejstvo, da ima pooblastilo za izdajo soglasja k vlogi za dovoljenje za organizacijo teh tekmovanj, predloženi javnim organom, saj je treba razlikovati med udeležbo pravne osebe v postopku odločanja javnih organov in gospodarskimi dejavnostmi, ki jih izvaja, kot sta organizacija ali gospodarsko izkoriščanje tekmovanj. Sodišče je ravno tako opozorilo, da okoliščina, da je gospodarska dejavnost povezana s športom, ni ovira za uporabo določb Pogodbe. Nazadnje je Sodišče s to sodbo razsodilo, da člena 82 ES in 86 ES nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki podeljuje pravni osebi, ki organizira športna tekmovanja in v tem okviru sklepa sponzorske pogodbe, pogodbe o oglaševanju in zavarovalne pogodbe, pooblastilo za izdajo soglasja k vlogi za dovoljenje za organizacijo takih tekmovanj, ne da bi bili določeni meje, obveznosti in nadzor nad izvajanjem tega pooblastila.

V zadevi *CEPSA* (sodba z dne 11. septembra 2008, C-279/06) se je Sodišče ukvarjalo s pogoji za izvzetje pogodb o izključni dobavi naftnih proizvodov (glej že sodbo z dne 14. decembra 2006 v zadevi *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio*, C-217/05, ZOdl., str. I-11987). Taka pogodba lahko spada na področje uporabe člena 81(1) ES, kadar imetnik bencinske postaje v nezamisljivem delu prevzame finančna in poslovna tveganja, povezana s prodajo naftnih proizvodov tretjim osebam, in kadar pogodba vsebuje klavzule, zaradi katerih so lahko kršena pravila konkurence. Če imetnik ne prevzame takšnih tveganj, lahko spadajo pod člen 81(1) ES samo obveznosti, ki so naložene imetniku v okviru storitev posrednika, ki jih ponuja naročniku, kakršne so klavzule o izključnosti in prepovedi konkurence. Glede pogojev za izvzetje je Sodišče razsodilo, da lahko za tako pogodbo velja skupinska izjema na podlagi Uredbe št. 1984/83²⁹, če spoštuje najdaljše trajanje desetih let in če dobavitelj imetniku bencinske postaje v zameno za izključnost dodeli pomembne gospodarske prednosti, ki prispevajo k izboljšanju distribucije, pospeševanju namestitve ali modernizacije bencinske postaje in zniževanju stroškov distribucije. Sodišče je ravno tako pojasnilo pravila, ki veljajo za sporazume, sklenjene med veljavnostjo Uredbe št. 1984/83, ki se izvajajo še po datumu, ko je ta uredba prenehala veljati. Ker izjema iz člena 2 ne velja za vertikalne sporazume, katerih cilj je omejitev možnosti kupca, da določi svojo prodajno ceno, je Sodišče glede pogodb, za katere se uporablja Uredba št. 2790/1999³⁰, poleg tega razsodilo, da mora predložitveno sodišče preučiti, ali ima preprodajalec resnično možnost, da zniža prodajne cene.

²⁹ Uredbe Komisije (EGS) št. 1984/83 z dne 22. junija 1983 o uporabi člena 85(3) Pogodbe za skupine sporazumov o izključni nabavi (UL L 173, str. 5), kot je bila spremenjena z Uredbo Komisije (ES) št. 1582/97 z dne 30. julija 1997 (UL L 214, str. 27).

³⁰ Uredba Komisije (ES) št. 2790/1999 z dne 22. decembra 1999 o uporabi člena 81(3) Pogodbe za skupine vertikalnih sporazumov in usklajenih ravnanj (UL L 336, str. 21).

Nazadnje je Sodišče pojasnilo, da ničnost, določena v členu 81(2) ES, vpliva na celotno pogodbo le v primerih, ko določila, nezdržljiva z odstavkom 1 tega člena, niso ločljiva od same pogodbe. V nasprotnem primeru glede drugih delov pogodbe posledice ničnosti ne spadajo v pravo Skupnosti.

Na področju zlorabe prevladujočega položaja je treba omeniti združene zadeve *Sot. Lélos kai Sia* (sodba z dne 16. septembra 2008, od C-468/06 do C-478/06), ki so sledile zadevi *Syfait in drugi* (sodba z dne 31. maja 2005, C-53/03). Sodišče je razsodilo, da to, da farmacevtska družba, ki ima prevladujoč položaj na trgu nekih zdravil, zavrača „običajna“ naročila trgovcev na debelo, da bi te ovirala pri izvozu teh zdravil iz države članice v druge države članice, pomeni zlorabo prevladujočega položaja. Da bi Sodišče prišlo do te ugotovitve, je preučilo, ali v sektorju farmacevtskih proizvodov obstajajo posebne okoliščine, zaradi katerih zavrnitev ne bi pomenila zlorabe. Najprej je presodilo, da se farmacevtsko podjetje s prevladujočim položajem ne more opreti na dejstvo, da bi vzporedni izvoz zdravil iz države članice, v kateri so cene teh zdravil nizke, v druge države članice, v katerih so cene višje, pomenil le minimalno korist za končnega potrošnika. Tak izvoz namreč pomeni alternativni vir oskrbe, kar gotovo pomeni prednost za končnega potrošnika. Nato je Sodišče razsodilo, da obstoj državne ureditve na področju cen zdravil ne more zagotoviti, da zavrnitev ne pomeni zlorabe. Vendar je opozorilo, da podjetje s prevladujočim položajem lahko sprejme ukrepe, ki so razumni in sorazmerni s potrebo po varstvu lastnih trgovskih interesov. Zato je treba za presojo, ali zavrnitev dobave farmacevtskega podjetja s prevladujočim položajem trgovcem na debelo, ki so dejavni pri vzporednem izvozu, pomeni razumen in sorazmeren ukrep glede na grožnjo, ki jo pomeni ta izvoz za njegove legitimne trgovske interese, ugotoviti, ali so naročila teh trgovcev na debelo neobičajna glede na prejšnja trgovska razmerja med podjetjem in zadevnimi trgovci na debelo ter glede na obseg naročil v razmerju do potreb na trgu v zadevni državi članici. Sodišče je pojasnilo, da mora nacionalno sodišče odločiti o „običajnosti“ teh naročil glede na ti merili.

Na koncu je treba nameniti pozornost še sodbi *Bertelsmann in Sony Corporation of America proti Impala* (sodba z dne 10. julija 2008, C-413/06 P), s katero je Sodišče razveljavilo sodbo Sodišča prve stopnje v zadevi *Impala proti Komisiji* (sodba z dne 13. julija 2006, T-464/04, ZOdl., str. II-2289) in natančneje pojasnilo dokazni standard in obseg sodnega nadzora na področju koncentracij. Najprej je Sodišče razsodilo, da ni splošne domneve združljivosti priglašene koncentracije s skupnim trgovin in da se dokazni standard za odločbe o odobritvi koncentracije ne razlikuje od dokaznega standarda za odločbe o prepovedi koncentracije. Drugič, Sodišče je opozorilo, da lahko Komisija v svoji odločbi odstopi od začasnih ugotovitev iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Čeprav lahko torej Sodišče prve stopnje preveri pravilnost, popolnost in zanesljivost dejstev, ki so podlaga za sporno odločbo, upoštevajoč obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, pa ne sme šteti, da so ugotovitve v tem obvestilu dokazane. Tretjič, Sodišče je pojasnilo, da priglasi teljem ni mogoče očitati, da so dokaze podali šele v svojem odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in da za take dokaze ne velja višji dokazni standard od tistega, ki velja za trditve tretjih oseb, ali za druge dokaze, ki jih predložijo podjetja, ki priglašujejo. Poleg tega je Sodišče razsodilo, da lahko Komisija, kadar v odločbi preučuje trditve, podane v odgovor na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, odstopi od začasnih ugotovitev iz tega obvestila, ne da bi zahtevala predložitev podatkov ali izvedla dodatne raziskave trga. Četrto, Sodišče je pojasnilo pravna merila, ki se uporabljajo v zadevah kolektivnega prevladujočega položaja, ki je posledica tihega usklajevanja, in razsodilo, da se presoja teh meril, vključno s

preglednostjo zadevnega trga, ne sme opraviti ločeno in abstraktno, ampak glede na pravila mehanizma hipotetičnega tihega usklajevanja. Nazadnje je Sodišče razsodilo, da je odločbo Komisije o odobritvi koncentracije mogoče razglasiti za nično zaradi nezadostne obrazložitve.

Na področju državnih pomoči si zaslužita posebno pozornost dve sodbi. Ena se nanaša na pojem „državna pomoč“, natančneje na pogoj selektivnosti ukrepa, druga pa na problematiko nezakonitih, vendar združljivih pomoči.

Tako je bilo Sodišču v združenih zadevah *Unión General de Trabajadores de La Rioja* (sodba z dne 11. septembra 2008, od C-428/06 do C-434/06) predloženo vprašanje, ali je treba davčne ukrepe, ki so jih sprejele poddržavne enote in s katerimi je bila določena davčna stopnja, ki je nižja od splošne davčne stopnje, ki jo predvideva zakonodaja Španije, ter ki uvajajo davčni odbitek, ki ne obstaja v državnem davčnem pravu, obravnavati kot državne pomoči, ki niso združljive s skupnim trgov, zgolj zato, ker se nanašajo le na ozemlje teh enot. Navedlo je, da mora predložitveno sodišče, ki je edino pristojno za opredelitev veljavnega nacionalnega prava, njegovo razlago in uporabo prava Skupnosti v sporih, o katerih odloča, v skladu s sodbo Sodišča z dne 6. septembra 2006 v zadevi *Portugalska proti Komisiji* (C-88/03, ZOdl., str. I-7115) preučiti, ali imajo zadevne poddržavne enote, v tej zadevi zgodovinska ozemlja in Baskovska avtonomna skupnost, institucionalno, procesno in ekonomsko avtonomijo, kar bi pomenilo, da predpisi, ki jih te poddržavne enote sprejmejo v okviru pristojnosti, ki jih imajo na podlagi španske ustave iz leta 1978 in drugih določb španskega prava, niso selektivni v smislu pojma državne pomoči, kot izhaja iz člena 87(1) ES. Sodišče je tako imelo priložnost pojasniti v zvezi z zgoraj navedeno sodbo, da ta avtonomija zahteva, da poddržavne enote prevzamejo politične in finančne posledice ukrepa znižanja davka. Če taka enota ne upravlja proračuna, torej če ne nadzira niti prihodkov niti odhodkov, ne gre za tak primer. Poleg tega finančnih posledic znižanja nacionalne stopnje obdavčitve ni mogoče izravnati s pomočjo ali subvencijami iz drugih regij ali osrednje vlade, ki so jasne in izhajajo le iz konkretne preučitve finančnih tokov.

V zadevi *Centre d'exploitation du livre français* (sodba Sodišča z dne 12. februarja 2008, C-199/06, ZOdl., str. I-469) je Sodišče razsodilo, da čeprav pravo Skupnosti nalaga nacionalnemu sodišču sprejetje primernih ukrepov za učinkovito odpravo učinkov nezakonitosti, pa mu ne nalaga, tudi kadar ni izjemnih okoliščin, obveznosti popolne izterjave nezakonite pomoči. Po mnenju Sodišča je namreč podlaga člena 88(3), zadnji stavek, ES varovalni namen, in sicer da se zagotovi, da se bodo izvajale samo pomoči, ki so združljive s skupnim trgov. Da bi se dosegel ta cilj, se izvedba načrta pomoči odloži, dokler ni z dokončno odločbo Komisije odpravljen dvom o združljivosti. Zdi se, da takrat, ko Komisija sprejme pozitivno odločbo, predčasno izplačilo pomoči ni v nasprotju s tem ciljem. Vendar bodo v tem primeru z vidika subjektov, ki niso prejemniki te pomoči, zaradi nezakonitosti pomoči ob njenem izplačilu ti subjekti izpostavljeni neuresničenemu tveganju izvajanja pomoči, ki ni združljiva s skupnim trgov, in konkurenčnim učinkom pomoči, ki je združljiva s skupnim trgov, morda prej, kot bi bilo nujno. Z vidika prejemnika pomoči bo neupravičena prednost neplačilo obresti, ki bi jih ta plačal za zadevni znesek pomoči, združljive s skupnim trgov, če bi si moral ta znesek izposoditi na trgu med čakanjem na odločbo Komisije, in izboljšanje njegovega konkurenčnega položaja glede na druge subjekte na trgu med trajanjem nezakonitosti. Zato mora nacionalno sodišče na podlagi prava Skupnosti prejemniku pomoči naložiti plačilo obresti za obdobje nezakonitosti. Sodišče je prav tako pojasnilo, da

lahko nacionalno sodišče v okviru nacionalnega prava, če je to predvideno, naloži vračilo nezakonite pomoči kljub pravici države članice, da pomoč pozneje ponovno izvaja. Prav tako lahko ugodi odškodninskim zahtevkom za škodo, ki je nastala zaradi nezakonitosti pomoči.

Poleg tega je Sodišče ob tej priložnosti navedlo, da če sodišče Skupnosti razglasi za nično odločbo Komisije, s katero je bilo ugotovljeno, da so pomoči, ki so se zaradi neupoštevanja prepovedi iz člena 88(3), zadnji stavek, ES izvajale, ne da bi se počakalo na dokončno odločbo Komisije, združljive s skupnim trgov, se domneva zakonitosti aktov institucij Skupnosti in pravilo o retroaktivnosti ničnosti uporabita zaporedno. Za pomoči, izvajane po pozitivni odločbi Komisije, se domneva, da so zakonite do odločbe sodišča Skupnosti o razglasitvi ničnosti, in nato z dnem te odločbe za zadevne pomoči v skladu s členom 231, prvi odstavek, ES velja, da z nično odločbo niso bile razglašene za združljive s skupnim trgov, tako da je treba njihovo izvajanje obravnavati kot nezakonito. V tem primeru se s pravilom iz člena 231, prvi odstavek, ES retroaktivno prekine uporaba domneve zakonitosti. Obveznost iz člena 88(3), zadnji stavek, ES, da se odpravijo učinki nezakonitosti, tako zajema pri izračunu zneskov, ki jih mora plačati prejemnik, razen v izjemnih okoliščinah, tudi obdobje od sprejetja pozitivne odločbe Komisije do razglasitve ničnosti navedene odločbe s strani sodišča Skupnosti.

Obdavčitev

Na področju davka na dodano vrednost je treba omeniti zadevo *Isle of Wight Council in drugi* (sodba z dne 16. septembra 2008, C-288/07), v kateri je Sodišče pojasnilo pomen več izrazov iz člena 4(5), drugi pododstavek, Direktive 77/388 o usklajevanju zakonodaje držav članic o prometnih davkih³¹. Sodišče je tako razsodilo, da je treba znatno izkrivljanje konkurence, ki bi ga povzročila obravnava oseb javnega prava, ki delujejo kot organi oblasti, kakor da niso davčni zavezanci, presoditi glede na zadevno dejavnost kot tako, ne pa glede na neki lokalni trg. Sodišče je prav tako pojasnilo, da je treba izraz „bi [...] povzročila“ v smislu navedenega člena razlagati tako, da ne zajema le dejanske konkurence, ampak tudi potencialno, če je možnost, da zasebni subjekt vstopi na upoštevni trg, dejanska, in ne zgolj hipotetična. Izraz „znatno“ v smislu istega člena pa je treba razumeti tako, da mora biti izkrivljanje dejanske ali potencialne konkurence več kot le zanemarljivo.

Približevanje zakonodaj in enotnost zakonodaj

Sodna praksa se je spet izkazala za zelo bogato na področju, na katerem je Evropska unija zelo dejavna. Najprej je treba omeniti več sodb, ki so dopolnile že tako bogato sodno prakso na področju javnih naročil.

Sodišče je v zadevi *Michaniki* (sodba z dne 16. decembra 2008, C-213/07) odločalo o vprašanju, ali imajo države članice možnost, da v nacionalno zakonodajo dodajo druge razloge za izključitev ponudnika od predvidenih z upoštevničnimi direktivami Skupnosti. Sodišče je

³¹ Šesta direktiva Sveta z dne 17. maja 1977 o usklajevanju zakonodaje držav članic o prometnih davkih – Skupni sistem davka na dodano vrednost: enotna osnova za odmero (77/388/EGS) (UL L 145, str. 1).

odločilo, da je treba člen 24, prvi odstavek, Direktive 93/37³² razlagati tako, da izčrpno našteva razloge, ki temeljijo na objektivni presoji strokovne usposobljenosti in lahko upravičijo izključitev gradbenika iz udeležbe pri javnem naročilu za gradnje, vendar ne onemogoča, da država članica določi druge izključitvene ukrepe, katerih namen je zagotoviti spoštovanje načela enakega obravnavanja ponudnikov in načela preglednosti, če taki ukrepi ne prekoračijo okvirov, ki so potrebni za doseganje tega cilja. Ker imajo države članice določeno diskrecijsko pravico, pravo Skupnosti ne nasprotuje sprejetju nacionalnih ukrepov, katerih namen je, da se prepreči tveganje, da se pojavijo prakse, ki utegnejo ogroziti preglednost in izkrivljati konkurenco, ki bi lahko bilo rezultat tega, da je med ponudniki podjetnik, ki opravlja dejavnost v sektorju informacijskih medijev ali je povezan z osebo, ki je dejavna v tem sektorju, in da se tako prepreči ali zajezi goljuflja ali korupcija. Vendar je posledica nacionalne določbe, s katero se uvaja splošna nezdržljivost med gradbenim sektorjem in sektorjem informacijskih medijev, da se iz oddaje javnih naročil izključijo gradbeniki, ki so dejavni tudi v sektorju informacijskih medijev, ker so njihovi lastniki, glavni delničarji, družbeniki ali ker jih upravljajo, ne da bi imeli kakršno koli možnost dokazati, da dejanskega tovrstnega tveganja ni. Taka določba prekoračuje okvire, ki so potrebni za doseganje navedenih ciljev, s tem da izključuje celotno kategorijo gradbenikov na podlagi navedene neizpodbojne domneve.

V zadevi *Coditel Brabant* (sodba z dne 13. novembra 2008, C-324/07) je Sodišče odločilo, da člena 43 ES in 49 ES, načeli enakosti in prepovedi diskriminacije glede na državljanstvo ter obveznost preglednosti, ki iz njih izhajajo, ne nasprotujejo temu, da javnopravna korporacija brez razpisa podeli koncesijo za javne storitve medobčinski zadrugi, katere vsi člani so javnopravne korporacije, če te javnopravne korporacije izvajajo nad to zadrugo podoben nadzor kot nad svojimi službami in če navedena zadruga opravlja glavni del svoje dejavnosti za te javnopravne korporacije. Pri tem mora biti podana možnost odločilno vplivati na strateške cilje in na pomembne odločitve koncesionarja. Iz tega sledi, da se lahko v okoliščinah, ko odločitve glede dejavnosti navedene medobčinske zadruge, ki je v lasti izključno javnopravnih korporacij, sprejemajo organi te zadruge, določeni v statutu in v katerih so predstavniki včlanjenih javnopravnih korporacij, nadzor, ki ga nad temi odločitvami izvajajo navedene javnopravne korporacije, šteje za tak, da omogoča podoben nadzor nad to zadrugo kot nad svojimi službami.

Če se javnopravna korporacija včlani v medobčinsko zadrugo, katere vsi člani so javnopravne korporacije, da bi nanjo prenesla izvajanje javne storitve, je mogoče nadzor, da bi ga bilo mogoče opredeliti za podobnega nadzoru, ki ga izvaja javna oseba nad svojimi službami, izvajati skupaj z večinskim odločanjem, če je to predvideno. Nadzor javnega organa, ki podeljuje koncesijo, mora namreč biti podoben nadzoru, ki ga izvaja nad svojimi službami, vendar ni treba, da je popolnoma enak. Nadzor nad koncesionarjem mora biti učinkovit, vendar ni nujno, da je posamezen. Treba je torej priznati, da če je več javnopravnih korporacij udeleženi v koncesionarju, ki mu zaupajo izvajanje ene od javnih storitev, lahko javnopravne korporacije ta nadzor nad tem subjektom izvajajo skupaj. Postopek, uporabljen za sprejetje odločitve, zlasti uporaba večine, glede kolegijskega organa ni pomemben.

³² Direktiva Sveta 93/37/EGS z dne 14. junija 1993 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil za gradnje (UL L 199, str. 54).

V zadevi *Komisija proti Italiji* (sodba z dne 21. februarja 2008, C-412/04) je Sodišče razsodilo, da država članica, ki uporablja nacionalno ureditev glede javnih naročil gradenj za mešana naročila gradenj, blaga in storitev ter za naročila blaga ali storitev, ki vključujejo dodatna dela, če ta dela pomenijo več kot 50 % celotne cene zadevnega naročila, ne izpolni obveznosti iz direktiv 92/50³³, 93/36³⁴ in 93/37³⁵. Ko namreč pogodba hkrati vsebuje elemente, ki se nanašajo na javno naročilo gradenj, in elemente, ki se nanašajo na neko drugo vrsto naročila, glavni predmet pogodbe določa, katera direktiva Skupnosti na področju javnih naročil se bo uporabila. Do te določitve se mora priti glede na bistvene obveznosti, ki prevladajo in ki kot take določajo to naročilo, ne pa glede na obveznosti, ki so le nebistvene ali dopolnilne in so določene s samim predmetom pogodbe, pri čemer je zadevna vrednost posameznih predstavljenih storitev le eno izmed meril, ki jih je treba upoštevati za navedeno določitev. Sodišče je prav tako razsodilo, da kadar pogodba, sklenjena med posameznikom, lastnikom zemljišč, ki se delijo na sklope, in komunalno upravo, ustreza merilom opredelitve pojma „javna naročila gradenj“ v smislu člena 1(a) Direktive 93/37, je treba ocenjeno vrednost – ki je načeloma upoštevana pri ugotovitvi, ali je bil dosežen prag, določen s to direktivo, in ali mora zato dodelitev naročila upoštevati pravila oglaševanja, ki jih ta določa – upoštevati le glede celotne vrednosti gradenj in del, in sicer s seštevkom vrednosti posameznih sklopov. Edini izjemi, ki dovoljujeta uporabo direktiv 92/50 in 93/38³⁶, sta namreč tisti, ki sta tam taksativno in izrecno navedeni.

V drugi zadevi *Komisija proti Italiji* (sodba z dne 8. aprila 2008, C-337/05) je bilo zastavljeno vprašanje, ali lahko država članica naročilo za nakup helikopterjev za potrebe več vojaških in civilnih korpusov podjetju odda neposredno s kršenjem postopkov, ki so določeni z Direktivo 93/36³⁷. Sodišče je najprej razsodilo, da take prakse ne bi bilo mogoče upravičiti z obstojem odnosa „in house“, če ima zasebno podjetje delež – čeprav samo manjšinski – v kapitalu družbe, ki proizvaja navedene helikopterje in v kateri je udeležen tudi zadevni naročnik, tako da ta naročnik ne more nad to družbo izvajati podobnega nadzora kot nad svojimi službami.

Poleg tega, kar zadeva sklicevanje na upravičene zahteve v nacionalnem interesu, ki jih določata člena 296 ES in 2(1)(b) Direktive 93/36, je Sodišče opozorilo, da lahko vsaka država članica zato, ker so zadevni helikopterji blago z dvojno rabo, sprejme ukrepe v zvezi s proizvodnjo orožja, streliva in vojaških sredstev ali trgovino z njimi, za katere meni, da so potrebni za zaščito bistvenih interesov njene varnosti; takšni ukrepi ne smejo negativno vplivati na pogoje konkurence na skupnem trgu glede proizvodov, ki niso izrecno predvideni v vojaške namene. Zato je treba pri nakupu opreme, katere uporaba v vojaške namene ni gotova, nujno spoštovati pravila za oddajo javnih naročil. Tak primer je dobava

³³ Direktiva Sveta 92/50/EGS z dne 18. junija 1992 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil storitev (UL L 209, str. 1).

³⁴ Direktiva Sveta 93/36/EGS z dne 14. junija 1993 o usklajevanju postopkov oddaje javnih naročil blaga (UL L 199, str. 1).

³⁵ Direktiva Sveta 93/37/EGS z dne 14. junija 1993 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil za gradnje (UL L 199, str. 54).

³⁶ Direktiva Sveta 93/38/EGS z dne 14. junija 1993 o usklajevanju postopkov naročanja naročnikov v vodnem, energetskem, transportnem in telekomunikacijskem sektorju (UL L 199, str. 84).

³⁷ Glej opombo 35.

helikopterjev vojski zaradi uporabe v civilne namene in niti obveznost zaupnosti ne more preprečiti spoštovanja teh pravil. Zato je postopek s pogajanji izjema in se lahko uporablja le v taksativno naštetih primerih. Ker je treba Direktivo 93/36 razlagati ozko, saj bi se ji sicer odvzel polni učinek, države članice ne bi smele določati primerov uporabe postopka s pogajanji, ki niso določeni s to direktivo, niti razvrstiti primerov, ki so izrecno urejeni, po novih merilih, katerih posledica bi bila lažja uporaba tega postopka. Poleg tega mora tisti, ki se želi sklicevati na izjemo, dokazati, da dejansko obstajajo posebne okoliščine, ki jo upravičujejo.

Nato je treba omeniti, križem kražem, če se temu lahko tako reče, druge posebno zanimive sodbe.

V zadevi *Synthon* (sodba z dne 16. oktobra 2008, C-452/06) je moralo Sodišče razlagati člen 28 Direktive 2001/83³⁸ in je razsodilo, da nasprotuje temu, da bi država članica, na katero je bila naslovljena vloga za medsebojno priznanje dovoljenja za promet z zdravilom za uporabo v humani medicini, ki ga je izdala druga država članica po skrajšanem postopku iz člena 10(1) (a)(iii) iste direktive, zavrnila to vlogo, ker zadevno zdravilo ni bistveno podobno referenčnemu zdravilu. Obstoj tveganja za javno zdravje namreč pomeni edini razlog, na katerega se država članica sme sklicevati, če želi nasprotovati priznanju dovoljenja za promet, ki ga je izdala druga država članica. Poleg tega mora država članica, ki se želi sklicevati na tak razlog, ravnati v skladu s posebej predvidenim postopkom obveščanja, posvetovanja in arbitraže.

Sodišče je dodalo, da če država članica nima normativne izbire in ima le precej omejeno polje proste presoje ali je celo nima, lahko sama kršitev prava Skupnosti zadostuje za dokaz dovolj resne kršitve prava Skupnosti. Ker daje člen 28 navedene direktive državi članici, ki prejme vlogo za medsebojno priznanje, le omejeno polje proste presoje glede razlogov, zaradi katerih tej državi ni treba priznati zadevnega dovoljenja za promet z zdravilom, to, da država članica ne prizna tega dovoljenja, ker zadevno zdravilo bodisi ni bistveno podobno referenčnemu bodisi spada v kategorijo zdravil, za katera splošna praksa zadevne države članice izključuje, da bi se lahko obravnavala kot bistveno podobna referenčnemu zdravilu, pomeni dovolj resno kršitev prava Skupnosti, zaradi katere je država članica lahko odškodninsko odgovorna.

V združenih zadevah *Arcor* (sodba z dne 17. julija 2008, od C-152/07 do C-154/07) je Sodišče v zvezi s sektorjem telekomunikacij razsodilo, da je treba člen 12(7) Direktive 97/33³⁹ in člen 4c Direktive 90/388⁴⁰ razlagati tako, da nacionalni regulativni organ operaterju omrežja, ki je medomrežno povezano z javnim omrežjem, ne more naložiti obveznosti, da operaterju naročniškega omrežja s prevladujočim položajem poleg tarife za medomrežno povezovanje plača tudi priključnino za izravnavo primanjkljaja, ki slednjemu nastane

³⁸ Direktiva 2001/83/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. novembra 2001 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini (UL L 311, str. 67).

³⁹ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 97/33/ES z dne 30. junija 1997 o medomrežnem povezovanju v telekomunikacijah za zagotavljanje univerzalne storitve in medobratovnosti z uporabo načel zagotavljanja odprtosti omrežja (ONP) (UL L 199, str. 32), kot je bila spremenjena z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 98/61/ES z dne 24. septembra 1998 (UL L 268, str. 37).

⁴⁰ Direktiva Komisije 90/388/EGS z dne 28. junija 1990 o konkurenci na trgih telekomunikacijskih storitev (UL L 192, str. 10), kot je bila spremenjena z Direktivo Komisije 96/19/ES z dne 13. marca 1996 (UL L 74, str. 13).

zaradi zagotavljanja krajevnih zank. Člen 12(7) Direktive 97/33 namreč nacionalnemu regulativnemu organu ne dovoljuje, da odobri priključnino, katere višina ni stroškovno naravnana, če ima enake lastnosti kot tarifa za medomrežno povezovanje in se zaračunava kot dodatek k tej tarifi. Poleg tega je posledica priključnine zgolj varovanje operaterja naročniškega omrežja s prevladujočim položajem na trgu in tako pripelje do financiranja lastnega primanjkljaja z naročniki drugih operaterjev medomrežno povezanih omrežij, katerega financiranje ne poteka v okviru financiranja obveznosti v zvezi z univerzalno storitvijo ter ni združljivo z načelom svobodne konkurence. Navedena člena neposredno učinkujeta in se lahko posamezniki nanju pred nacionalnimi sodišči neposredno sklicujejo, da bi s tem izpodbili odločbo nacionalnega regulativnega organa.

Sodišče se je v zvezi z elektronskimi komunikacijskimi omrežji in storitvami iz Direktive 2002/21/ES⁴¹ v zadevi *Tele2 Telecommunication* (sodba z dne 21. februarja 2008, C-426/05, ZOdl., str. I-685) izreklo o pojmu uporabnika ali „prizadetega“ podjetja v smislu člena 4(1) navedene direktive⁴² in o pojmu „zadevne“ stranke v smislu člena 16(3) te direktive⁴³. Ta pojma je treba razlagati tako, da se lahko nanašata ne samo na „podjetje s (prej) pomembno tržno močjo na upoštevnem trgu“, ki je predmet odločbe nacionalnega regulativnega organa, sprejete v postopku analize trga in katere naslovnik je, ampak tudi na uporabnike in konkurente tega podjetja, ki sami niso naslovniki te odločbe, vendar ta neugodno zadeva njihove pravice. V okviru takega postopka določba nacionalnega prava, ki priznava položaj stranke le „podjetjem s (prej) pomembno tržno močjo na upoštevnem trgu“ in za ta podjetja uvede, spremeni ali prekliče posebne regulativne obveznosti, načeloma ni v nasprotju z zgoraj navedenim členom 4. Vendar mora predložitveno sodišče preveriti, ali nacionalno procesno pravo zagotavlja varstvo pravic, ki jih imajo na podlagi prava Skupnosti navedeni uporabniki in konkurenčna podjetja, na tak način, ki ni manj ugoden kot v primeru primerljivih pravic nacionalnega prava niti ne vpliva na učinkovitost pravnega varstva zainteresiranih, ki jo zagotavlja člen 4 navedene direktive.

Sodišče je v zadevi *Sabatauskas in drugi* (sodba z dne 9. oktobra 2008, C-239/07), ki se nanaša na notranji trg z električno energijo, razsodilo, da je treba člen 20 Direktive 2003/54⁴⁴ razlagati tako, da določa obveznosti držav članic le glede dostopa, in ne glede priključitve tretjih na prenosna in distribucijska omrežja električne energije ter da ne določa obveznosti, da mora sistem dostopa do omrežij, ki ga morajo uvesti države članice, upravičenemu odjemalcu omogočiti, da prosto izbere vrsto omrežja, na katero se želi priključiti. Navedeni člen ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki predvideva, da je mogoče naprave upravičenega odjemalca priključiti na prenosno omrežje le, če upravljavec distribucijskega omrežja zaradi predpisanih tehničnih ali obratovalnih zahtev zavrne priključitev naprav odjemalca na svoje omrežje, ki so na območju dejavnosti upravljavca, navedenem v

⁴¹ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2002/21/ES z dne 7. marca 2002 o skupnem regulativnem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (okvirna direktiva) (UL L 108, str. 33).

⁴² S katerim je vsakemu uporabniku ali podjetju, ki zagotavlja elektronska komunikacijska omrežja in/ali storitve, podeljena pravica do pritožbe zoper odločbo, ki jo sprejme nacionalni regulativni organ in ki ga zadeva.

⁴³ Ki zadnjem navedenemu podeljuje pravico, da je v ustreznem roku obveščeno o odločbi o preklicu regulativnih obveznosti, ki so značilne za sektor.

⁴⁴ Direktiva 2003/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2003 o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 96/92/ES (UL L 176, str. 37).

njegovem dovoljenju. Nacionalno sodišče pa mora preveriti, ali je uvedba in uporaba tega sistema med uporabniki omrežij v skladu z objektivnimi in nediskriminatornimi merili.

Na področju varstva osebnih podatkov je treba poudariti zadevo *Huber* (sodba z dne 16. decembra 2008, C-524/06), ki se nanaša na nemški sistem obdelave osebnih podatkov državljanov Unije, ki niso nemški državljani; gre za sistem, ki predvideva obdelavo in shranjevanje podatkov o teh tujih državljanih v poseben register, ki vsebuje več informacij kot občinski registri, v katerih so podatki o nemških državljanih. Sodišče je, ker mu je bilo zastavljeno vprašanje o skladnosti takega sistema s členom 7(e) Direktive 95/46 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov⁴⁵, razsodilo, da tak sistem, katerega cilj je podpora nacionalnim organom, ki so pristojni za izvajanje predpisov o pravici do prebivanja, izpolnjuje zahtevo nujnosti iz navedenega člena, ki se razlaga ob upoštevanju prepovedi vsakršne diskriminacije na podlagi državljanstva, le če vsebuje samo podatke, ki so nujni, da lahko navedeni organi izvajajo te predpise, in njegova centraliziranost omogoča učinkovitejše izvajanje teh predpisov z vidika pravice do prebivanja državljanov Unije, ki niso državljani te države članice, kar mora preveriti predložitveno sodišče. Nikakor ni mogoče šteti, da sta z vidika člena 7(e) Direktive 95/46 shranjevanje in obdelava osebnih podatkov v okviru takega registra nujni za statistične namene. Poleg tega je Sodišče menilo, da člen 12(1) ES nasprotuje temu, da država članica zaradi boja proti kriminalu uvede sistem obdelave osebnih podatkov, ki velja le za državljane Unije, ki niso državljani te države članice, pri čemer država članica zaradi boja proti kriminalu ne sme razlikovati med položajem svojih državljanov in položajem državljanov Unije, ki niso državljani te države članice in ki prebivajo na njenem ozemlju.

V zadevi *Promusicae* (sodba z dne 29. januarja 2008, C-275/06, ZOdl., str. I-271) je Sodišče razsodilo, da pravo Skupnosti državam članicam ne nalaga obveznosti razkritja osebnih podatkov, da bi se zagotovilo učinkovito varstvo avtorske pravice v okviru civilnega sodnega postopka. Kadar ne pridobitno združenje, ki povezuje proizvajalce in založnike glasbenih in avdiovizualnih posnetkov, zahteva, naj se ponudniku internetnega dostopa naloži razkritje imen in naslovov imetnikov določenih krajevnih zank, da bi se omogočila izvedba civilnopravnega postopka zaradi kršitev avtorskih pravic, namreč niti direktive o informacijski družbi in varstvu intelektualne lastnine, zlasti avtorske pravice⁴⁶, niti direktive, ki se nanašajo na varstvo osebnih podatkov⁴⁷, državam članicam ne nalagajo, naj določijo obveznost posredovanja osebnih podatkov, da bi se zagotovilo učinkovito varstvo avtorske pravice v okviru civilnega sodnega postopka. Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine (Sporazum TRIPS) ne vsebuje določb, na podlagi katerih bi bilo treba

⁴⁵ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 95/46/ES z dne 24. oktobra 1995 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov (UL L 281, str. 31).

⁴⁶ Direktiva 2000/31/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2000 o nekaterih pravnih vidikih storitev informacijske družbe, zlasti elektronskega poslovanja na notranjem trgu (UL L 178, str. 1). Direktiva 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL L 167, str. 10) in Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/ES z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine (UL L 157, str. 45).

⁴⁷ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 95/46/ES z dne 24. oktobra 1995 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov (UL L 281, str. 31) in Direktiva 2002/58/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. julija 2002 o obdelavi osebnih podatkov in varstvu zasebnosti na področju elektronskih komunikacij (UL L 201, str. 37).

zgoraj navedene direktive razlagati tako, da zavezujejo države članice, naj določijo tako obveznost. Vendar je Sodišče poudarilo, da pravo Skupnosti od držav članic zahteva, naj bodo ob prenosu zgoraj navedenih direktiv pazljive, da se oprejo na tako razlago teh direktiv, ki omogoča zagotovitev pravilnega ravnovesja med temeljnimi pravicami, varovanimi s pravnim redom Skupnosti. Ob uporabi ukrepov za prenos teh direktiv morajo organi in sodišča držav članic ne zgolj razlagati nacionalno pravo v skladu s temi direktivami, temveč tudi paziti, da se ne oprejo na tako razlago besedila teh direktiv, ki bi bila v nasprotju s temeljnimi pravicami ali z drugimi splošnimi načeli prava Skupnosti, kot je načelo sorazmernosti.

V dveh zadevah je moralo Sodišče obravnavati Direktivo 2000/35 o boju proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih⁴⁸.

V zadevi *01051 Telecom* (sodba z dne 3. aprila 2008, C-306/06) v okviru spora zaradi plačila zamudnih obresti, ki se zahtevajo zaradi domnevno prepoznega plačila računov, je Sodišče odločilo, da je treba člen 3(1)(c)(ii) navedene direktive razlagati tako, da mora biti pri plačilu zapadlega zneska, izvršenem z bančnim nakazilom, ta znesek pravočasno knjižen v dobro na upnikovem računu, da prepreči tek zamudnih obresti ali ga ustavi.

V zadevi *Caffaro* (sodba z dne 11. septembra 2008, C-265/07) je Sodišče razsodilo, da je treba navedeno direktivo razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni določbi, na podlagi katere upnik, ki je pridobil izvršilni naslov za izterjavo nesporne terjatve do javne uprave, nastale na podlagi trgovinskega posla, ne more začeti izvršbe proti tej upravi pred potekom 120-dnevnega roka od vročitve izvršilnega naslova navedeni upravi. Z navedeno direktivo je namreč v zvezi s postopkom izterjave nespornih terjatev usklajen le rok za pridobitev navedenega izvršilnega naslova, ne da bi bil urejen postopek prisilne izvršbe, ki je še vedno podvržen nacionalnemu pravu držav članic.

V zvezi z varstvom potrošnikov je prav tako treba poudariti dve zadevi.

Sodišče je v zadevi *Hamilton* (sodba z dne 10. aprila 2008, C-412/06) navedlo, da je treba Direktivo 85/577 za varstvo potrošnika v primeru pogodb, sklenjenih zunaj poslovnih prostorov⁴⁹ razlagati tako, da nacionalni zakonodajalec lahko določi, da se pravica do odstopa iz člena 5(1) te direktive, ki predvideva, da lahko potrošnik, če je prejel napačen pouk o uveljavljanju te pravice, odstopi od pogodbe tako, da pošlje pisno obvestilo v roku, ki ni krajši od sedmih dni in začne teči od trenutka, ko ga je prodajalec obvestil o tej pravici, lahko uveljavlja najpozneje en mesec po tem, ko obe pogodbeni stranki v celoti izpolnita obveznosti iz pogodbe o dolgoročnem kreditu.

V zadevi *Quelle* (sodba z dne 17. aprila 2008, C-404/06) je Bundesgerichtshof Sodišču predložilo spor med zvezo potrošnikov in podjetjem Quelle, ki je v skladu z nemško zakonodajo od potrošnika zahtevalo in dobilo plačilo za uporabo pokvarjenega aparata, zamenja-

⁴⁸ Direktiva 2000/35/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. junija 2000 o boju proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih (UL L 200, str. 35).

⁴⁹ Direktiva Sveta z dne 20. decembra 1985 za varstvo potrošnika v primeru pogodb, sklenjenih zunaj poslovnih prostorov (85/577/EGS) (UL L 372, str. 31).

nega z novim. Sodišče je menilo, da Direktiva 1999/44 o potrošniškem blagu⁵⁰ nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki prodajalcu, ki je prodal blago, ki ni v skladu s pogodbo, omogoča, da od potrošnika zahteva nadomestilo za uporabo tega blaga do njegove zamenjave z novim. Namen neodplačne uskladitve prodajalca blaga s pogodbo je namreč varstvo potrošnika pred morebitnimi finančnimi stroški, ki bi ga odvrnili od uveljavljanja svojih pravic, če takega varstva ne bi bilo. Ta neodplačnost je tudi v skladu z namenom te direktive, ki je prispevati k doseganju visoke ravni varstva potrošnikov. Prodajalec, ki nasprotno od potrošnika, ki je že plačal prodajno ceno, ne izvrši pravilno svoje pogodbene obveznosti, če dobavi blago z napako, mora torej trpeti posledice te nepravilne izvršitve. Finančni interesi prodajalca so vendar varovani z zastaralnim rokom dveh let in z možnostjo, da odkloni zamenjavo blaga, če bi se tako sredstvo pokazalo za nesorazmerno, ker bi mu povzročilo nesorazmerne stroške.

Znamke

V sodni praksi na področju znamk je treba posebno pozornost nameniti zadevama, v katerih je bila obravnavana možnost imetnika znamke, kot izhaja iz členov 5(1)(b) in 6(1)(b) Direktive št. 89/104⁵¹, da prepove uporabo znaka, ki je podoben njegovi znamki.

V zadevi *O2 Holdings in O2 (UK)* (sodba z dne 12. junija 2008, C-533/06) je družba O2, imetnica dveh britanskih znamk, ki sta sestavljeni iz negibne podobe mehurčkov, uporabila za oglaševanje svojih storitev to podobo, negibno in v gibanju. Družba Hutchison 3G je v oglasu, v katerem je primerjala svoje storitve s storitvami družbe O2, uporabila podobe črnih in belih mehurčkov v gibanju. Court of Appeal je v okviru tožbe zaradi kršitve, ki jo je vložila družba O2 in jo je High Court zavrnilo na prvi stopnji, v bistvu spraševalo, ali lahko imetnik znamke prepove, da se pri primerjalnem oglaševanju uporabi znak, ki je enak ali podoben njegovi znamki. Sodišče je najprej spomnilo na pogoje za dopustnost, določene v členu 3a Direktive št. 84/450⁵², kot je bila spremenjena z Direktivo 97/55⁵³, ki imetniku znamke dovoljuje, da prepove navedeno uporabo, in nato razsodilo, da je treba člen 5(1)(b) Direktive 89/104 razlagati tako, da imetnik registrirane znamke nima pravice tretji osebi prepovedati, da pri primerjalnem oglaševanju uporabi znak, podoben tej znamki, za proizvode ali storitve, ki so enaki ali podobni tistim, za katere je bila znamka registrirana, če ta uporaba pri javnosti ne ustvarja verjetnosti zmede, in sicer ne glede na to, ali navedeno primerjalno oglaševanje izpolnjuje vse pogoje za dopustnost.

V zadevi *adidas in adidas Benelux* (sodba z dne 10. aprila 2008, C-102/07) je družba adidas AG, imetnica figurativnih znamk, ki so sestavljene iz treh navpičnih vzporednih črt enake

⁵⁰ Direktiva 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. maja 1999 o nekaterih vidikih prodaje potrošniškega blaga in z njim povezanih garancij (UL L 171, str. 12).

⁵¹ Prva direktiva Sveta 89/104/EGS z dne 21. decembra 1988 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z blagovnimi znamkami (UL L 40, str. 1).

⁵² Direktiva Sveta 84/450/EGS z dne 10. septembra 1984 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o zavajajočem oglaševanju (UL L 250, str. 17).

⁵³ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 97/55/ES z dne 6. oktobra 1997 o spremembi Direktive 84/450/EGS o zavajajočem oglaševanju, tako da vključuje primerjalno oglaševanje (UL L 290, str. 18).

širine, nameščenih vzdolž oblačil za šport in prosti čas v barvi, ki se razlikuje od osnovne barve teh oblačil, nasprotovala temu, da družbe Marca Mode, C&A, H&M in Vendex uporabljajo podoben znak, sestavljen iz dveh črt. Navedene družbe se sklicujejo na zahtevo po razpoložljivosti teh črt, da bi jih lahko uporabljale brez dovoljenja družbe adidas. V zvezi s predlogom za sprejetje predhodne odločbe Hoge Raad der Nederlanden je Sodišče razsodilo, da zahteva po razpoložljivosti nikakor ne pomeni samostojne omejitve učinkov znamke, ki bi se pridruževali učinkom, ki so izrecno določeni v členu 6(1)(b) Direktive 89/104. Vendar pa imetnik znamke ne more prepovedati tretjim osebam, da bi uporabljale opisne označbe v skladu z dobrimi poslovnimi običaji. Da bi se tretje osebe lahko sklicevale na omejitve učinkov znamke iz navedene direktive o znamkah in na zahtevo po razpoložljivosti, se mora označba, ki jo uporabljajo, nanašati na eno od značilnosti proizvoda.

Socialna politika

V zvezi s sodno prakso na področju socialne politike je treba omeniti več zadev v zvezi z izvajanjem načela enakega obravnavanja in določbami za zagotavljanje varstva delavcev ter zadevo, ki je zlasti zanimiva z institucionalnega vidika.

Sodišče je najprej v okviru dveh vprašanj za predhodno odločanje poglobilo sodno prakso v zvezi z razlago Direktive 2000/78/ES⁵⁴ o enakem obravnavanju pri zaposlovanju in delu. V zadevi *Coleman* (sodba z dne 17. julija 2008, C-303/06) je Sodišče navedlo, da se načelo enakega obravnavanja, določeno s to direktivo, ne uporablja za določeno skupino oseb, ampak na podlagi razlogov diskriminacije iz člena 1 te direktive, in da prepoved neposredne diskriminacije torej ni omejena le na invalidne osebe. Če delodajalec obravnava zaposlenega, ki ni invalid, manj ugodno od drugega zaposlenega v primerljivem položaju in če se dokaže, da se tega zaposlenega obravnava manj ugodno zaradi invalidnosti njegovega otroka, ki mu daje bistveni del oskrbe, ki jo ta potrebuje, se s takšnim obravnavanjem krši prepoved neposredne diskriminacije iz člena 2 iste direktive. Z vsakršno drugačno razlago bi ta direktiva lahko izgubila pomemben del polnega učinka in bi se lahko varstvo, ki naj bi bilo z njo zagotovljeno, zmanjšalo. Enaki razlogi veljajo za nadlegovanje, ki se lahko šteje za obliko diskriminacije v smislu navedene direktive. Prepovedi nadlegovanja torej ni mogoče omejiti le na invalidne osebe, ampak velja tudi za osebe, ki so žrtve ravnanja, ki pomeni nadlegovanje v zvezi z invalidnostjo njihovega otroka.

V zadevi *Maruko* (sodba z dne 1. aprila 2008, C-267/06) je Sodišče razsodilo, da se za izplačilo za preživele osebe, dodeljeno v okviru sistema poklicnega socialnega zavarovanja, ki ga upravlja pokojninski zavod posebne skupine delavcev, uporablja Direktiva 2000/78. Tako izplačilo je treba namreč opredeliti kot „plačilo“ v smislu člena 141 ES, predvsem ker izhaja iz delovnega razmerja umrle osebe. Poleg tega člena 1 in 2 navedene direktive nasprotujeta ureditvi, v skladu s katero preživeli partner po smrti življenjskega partnerja ne prejme izplačila za preživele osebe, enakega izplačila, ki ga prejme preživeli zakonec, čeprav življenjska partnerska skupnost v skladu z nacionalnim pravom postavlja osebe istega spola v položaj, ki je primerljiv položaju zakoncev, kar zadeva omenjeno izplačilo

⁵⁴ Direktiva Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL L 303, str. 16).

za preživele osebe. Po mnenju Sodišča to, da se življenjskim partnerjem zavrne pravica do izplačila za preživele osebe, pomeni neposredno diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti. Nacionalno sodišče mora preveriti, ali je življenjski partner v položaju, ki je primerljiv s položajem zakonca, upravičenega do izplačila za preživele osebe, ki ga določa sistem poklicnega socialnega zavarovanja, ki ga upravlja zadevni pokojninski zavod.

Sodišče je poleg tega obogatilo sodno prakso na področju varstva nosečnic in enakosti obravnavanja moških in žensk v zadevi *Mayr* (sodba z dne 26. februarja 2008, C-506/06, ZOdl., str. I-1017), ki se nanaša na žensko, pri kateri je bila opravljena oploditev *in vitro*. V sodbi tako pojasnjuje, da je treba Direktivo 92/85/EGS⁵⁵, s katero je bilo uvedeno varstvo nosečih delavk pred odpustom, razlagati tako, da se ne nanaša na delavko, pri kateri je bila opravljena oploditev *in vitro*, kadar se je na dan, ko je bila odpuščena, oploditev njenih jajčnih celic s semenskimi celicami njenega partnerja že zgodila, tako da že obstajajo jajčne celice, oplojene *in vitro*, vendar še niso bile prenesene v maternico te delavke. Varstvo iz člena 10 Direktive 92/85 se iz razlogov pravne varnosti namreč ne more razširiti na tako delavko glede na rok potencialne hrambe oplojenih jajčec. Nasprotno, Sodišče je navedlo, da določbe Direktive 76/207⁵⁶ o izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk nasprotujejo odpustu delavke, ki je v poznejši fazi oploditve *in vitro*, torej v fazi punkcije foliklov in takojšnjega prenosa jajčec, oplojenih *in vitro*, v njeno maternico, če se dokaže, da je razlog za odpust v glavnem to, da je bil stranki opravljen tak poseg. Ker se tako zdravljenje neposredno nanaša le na ženske, pomeni odpust delavke v glavnem zato, ker je bila pri njej opravljena ta pomembna faza oploditve *in vitro*, neposredno diskriminacijo na podlagi spola.

Zadeva *Juuri* (sodba z dne 27. novembra 2008, C-396/07) je Sodišču omogočila, da natančneje določi obseg členov 3 in 4 Direktive 2001/23 o pravicah delavcev v primeru prenosa podjetij⁵⁷. Člen 4(2) te direktive določa, da če pogodba o zaposlitvi preneha, ker se delovni pogoji zaradi prenosa podjetja bistveno spremenijo, se šteje, da je delodajalec odgovoren za prenehanje pogodbe o zaposlitvi. Sodišče je razsodilo, da če pridobitelj ni prekršil svojih obveznosti, ki izhajajo iz te direktive, ta določba ne zavezuje držav članic, da bi morale delavcu zagotavljati pravico do denarne odškodnine, ki se naloži temu pridobitelju, pod enakimi pogoji kot pravico, ki jo delavec lahko uveljavlja, če mu delodajalec nezakonito prekine pogodbo o zaposlitvi ali delovno razmerje. Vendar mora nacionalno sodišče v okviru svojih pristojnosti zagotavljati vsaj, da v podobnem primeru pridobitelj nosi posledice, ki jih upoštevno nacionalno pravo pripisuje prenehanju pogodbe o zaposlitvi ali delovnega razmerja, za katero je odgovoren delodajalec, kot je plačilo plače in drugih ugodnosti, ki na podlagi tega prava ustrezajo odpovednemu roku. Poleg tega je Sodišče pojasnilo, da člen 3(3) Direktive 2001/23, v skladu s katerim mora pridobitelj po prenosu še naprej zagotavljati s kolektivno pogodbo dogovorjene delovne pogoje do dneva pre-

⁵⁵ Direktiva Sveta 92/85/EGS z dne 19. oktobra 1992 o uvedbi ukrepov za spodbujanje izboljšav na področju varnosti in zdravja pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo (UL L 348, str. 1).

⁵⁶ Direktiva Sveta 76/207/EGS z dne 9. februarja 1976 o izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zvezi z dostopom do zaposlitve, poklicnega usposabljanja in napredovanja ter delovnih pogojev (UL L 39, str. 40).

⁵⁷ Direktiva Sveta 2001/23/ES z dne 12. marca 2001 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z ohranjanjem pravic delavcev v primeru prenosa podjetij, obratov ali delov podjetij ali obratov (UL L 82, str. 16).

nehanja veljavnosti ali izteka te pogodbe, pridobitelja ne zavezuje, da zagotavlja ohranitev delovnih pogojev po tem dnevu, čeprav ta sovпада z dnevom prenosa podjetja.

Sodišče se je moralo v zadevi *Impact* (sodba z dne 15. aprila 2008, C-268/06) ukvarjati s problemom procesne avtonomije držav članic in neposrednim učinkom zakonodaje Skupnosti na področju zaposlovanja za določen čas v javni upravi.

Razsodilo je, da pravo Skupnosti, zlasti načelo učinkovitosti, zahteva, da se mora specializirano sodišče, ki mu je bila zadeva predložena v okviru pristojnosti, čeprav fakultativne, podeljene z zakonodajo, s katero je bila prenesena Direktiva 1999/70 o okvirnem sporazumu o delu za določen čas, sklenjenem med ETUC, UNICE in CEEP, za odločanje o zahtevi zaradi kršitve te zakonodaje, izreči za pristojno za odločanje tudi o zahtevah posameznika, ki temeljijo neposredno na tej direktivi za obdobje po poteku roka za njen prenos in pred začetkom veljavnosti navedene zakonodaje, če se izkaže, da bi obveznost za tega posameznika, da mora vzporedno pri rednem sodišču vložiti ločeno zahtevo, ki temelji neposredno na navedeni direktivi, povzročila takšne postopkovne težave, da bi bilo izvrševanje pravic, ki jih ima na podlagi pravnega reda Skupnosti, pretežko. Glede tega je določba 4, točka 1, navedenega okvirnega sporazuma, s katero je v zvezi s pogoji zaposlitve prepovedano vsakršno različno obravnavanje delavcev, zaposlenih za določen čas, ki ni objektivno utemeljeno, brezpogojna in dovolj natančna, da se posameznik lahko sklicuje nanjo pred nacionalnim sodiščem, v nasprotju z določbo 5, točka 1, v kateri je za države članice določen splošni cilj preprečevanja zlorab zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas, ob tem pa jim je prepuščena izbira sredstev za njegovo uresničitev.

Organ države članice, ki nastopa kot delodajalec javnega sektorja, tako ni pooblaščen za sprejetje ukrepov, ki se nanašajo na obnovitev pogodb za določen čas za nenavadno dolgo obdobje po poteku roka za prenos te direktive in pred začetkom veljavnosti zakona za prenos. V teh okoliščinah – če je v veljavnem nacionalnem pravu pravilo, ki izključuje retroaktivno uporabo zakona, razen kadar je jasno in nedvoumno navedeno nasprotno – mora nacionalno sodišče, ki mu je bila predložena zahteva zaradi kršitve določbe nacionalnega zakona, s katerim je bila prenesena Direktiva 1999/70, na podlagi prava Skupnosti navedeni določbi priznati retroaktiven učinek od dne poteka roka za prenos te direktive le, če obstaja v nacionalnem pravu takšna navedba, s katero je tej določbi podeljen takšen retroaktiven učinek.

Okolje

V zadevi *Commune de Mesquer* (sodba z dne 24. junija 2008, C-188/07) zaradi nesreče tankerja Erika, ki ga je zakupila družba Total International Ltd, ob francoski atlantski obali je občina Mesquer, ki se je oprla na direktivo o „odpadkih“⁵⁸, tožila podjetji skupine Total za povračilo stroškov za čiščenje in odstranjevanje odpadkov z obalnega ozemlja. Francosko Cour de cassation je Sodišču predložilo vprašanje razlage določb navedene direktive in to je razsodilo, da težko kurilno olje, ki se prevaža s tankerjem, ni „odpadek“, če se izkorišča

⁵⁸ Direktiva Sveta 75/442/EGS z dne 15. julija 1975 o odpadkih (UL L 194, str. 39), kot je bila spremenjena z Odločbo Komisije z dne 24. maja 1996 o prilagoditvi Prilog IIA in IIB k Direktivi Sveta 75/442/EGS o odpadkih (96/350/ES) (UL L 135, str. 32).

ali trži pod ugodnimi gospodarskimi pogoji in če se lahko dejansko uporabi kot gorivo brez predhodnega procesa preoblikovanja. Vendar je treba take ogljikovodike, ki se zaradi nesreče v teh okoliščinah razlijejo v morje, pomešajo z vodo in usedlinami ter se pomikajo vzdolž obale države članice, dokler je ne dosežejo, opredeliti kot snovi, ki jih imetnik ni nameraval pridobiti in ki jih, četudi nehote, zavrže med prevozom, tako da jih je treba obravnavati kot odpadke v smislu te direktive. Poleg tega je Sodišče, da bi lahko določilo, kdo mora nositi stroške, povezane z odstranjevanjem odpadkov, ki ga je izvedla občina Mesquer, menilo, prvič, da je mogoče lastnika ladje, ki prevažata ogljikovodike in jih ima v posesti neposredno pred tem, ko postanejo odpadki, obravnavati kot povzročitelja teh odpadkov in zato kot „imetnika“ v smislu te direktive, in drugič, da sta prodajalec teh ogljikovodikov in zakupnik ladje, ki jih prevažata, „povzročitelja odpadkov“, če nacionalno sodišče ugotovi, da je ta prodajalec zakupnik prispeval k tveganju za nastanek onesnaženja, ki ga je povzročila nesreča, zlasti če ni sprejel ukrepov za preprečitev takega dogodka, na primer ukrepov v zvezi z izbiro ladje. Nazadnje je Sodišče razsodilo, da če Mednarodni sklad za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto, ne prevzame ali ne more prevzeti stroškov za odstranjevanje odpadkov in če na podlagi nacionalnega prava, vključno s pravom, ki izhaja iz mednarodnih konvencij, teh stroškov zaradi določenih omejitev in/ali oprostitev odgovornosti ni mogoče naložiti lastniku ladje in zakupniku ladje, čeprav ju je treba obravnavati kot imetnika, mora to nacionalno pravo omogočati, da se stroški odstranjevanja odpadkov naložijo „proizvajalcu izdelka, iz katerega so nastali“ razliti odpadki. Vendar pa se lahko v skladu z načelom plača povzročitelj obremenitve takemu proizvajalcu ti stroški naložijo le, če je s svojim ravnanjem prispeval k tveganju za nastanek onesnaženja, povzročene zaradi nesreče ladje.

V dveh zadevah v zvezi z razlago Direktive 85/337⁵⁹, kot je bila spremenjena z Direktivo 97/11⁶⁰, je Sodišče natančneje določilo njeno področje uporabe.

Medtem ko je v zadevi *Ecologistas en Acción-CODA* (sodba z dne 25. julija 2008, C-142/07) združenje *Ecologistas en Acción-CODA* izpodbijalo presojo vplivov na okolje projektov prenove in izboljšanja madridske mestne obvoznice, ki jo je izvedel madridski mestni svet in pri tem kršil določbe Direktive 85/337, kot je bila spremenjena, so se v zadevi *Abraham in drugi* (sodba z dne 28. februarja 2008, C-2/07) v okviru tožbe zaradi odgovornosti stanovalci, ki živijo v bližini letališča Liège-Bierset, pritožili pri belgijskem Cour de cassation zaradi hrupa, ki je posledica prestrukturiranja nekdanjega vojaškega letališča. V teh zadevah se je zastavilo vprašanje, ali je mogoče pojem projekti iz navedene direktive razširiti na projekte spremembe, prenove, izboljšanja in širitve zadevne infrastrukture. V zgoraj navedeni zadevi *Ecologistas en Acción-CODA* je Sodišče razsodilo, da je treba spremenjeno direktivo razlagati tako, da je treba glede projektov prenove in izboljšanja mestnih cest izvesti presojo vplivov na okolje, če gre za projekte iz Priloge I, točka 7(b) ali (c), k tej direktivi, in sicer zlasti za „gradnjo avtocest in hitrih cest“, ali če gre za projekte iz Priloge II, točki 10(e) ali 13, prva alineja, k navedeni direktivi, ki bodo zaradi svoje narave, velikosti ali lokacije in – če je to potrebno – ob upoštevanju njihovega sovplivanja z drugimi projekti

⁵⁹ Direktiva Sveta 85/337/EGS z dne 27. junija 1985 o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (UL L 175, str. 40).

⁶⁰ Direktiva Sveta 97/11/ES z dne 3. marca 1997 o spremembi Direktive 85/337/EGS o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (UL L 73, str. 5).

verjetno pomembno vplivali na okolje. Sodišče je pojasnilo, prvič, da se projekt prenove ceste, ki bi bil glede na razsežnost in način izvedbe enakovreden gradnji, namreč lahko obravnava kot projekt gradnje v smislu navedene priloge, in drugič, da bi bilo v nasprotju z namenom spremenjene direktive, če se ta direktiva za projekte o mestnih cestah ne bi uporabljala le zato, ker v njej projekti o tej vrsti ceste niso izrecno navedeni med projekti, naštetimi v njenih prilogah I in II. V zgoraj navedeni zadevi *Abraham in drugi* je Sodišče razsodilo, da se točka 12 Priloge II v povezavi s točko 7 Priloge I k Direktivi 85/337 v izvorni različici ravno tako nanaša na spremembe infrastrukture obstoječega letališča brez podaljšanja vzletne in pristajalne steze, če se lahko zaradi narave, pomena in značilnosti štejejo za spremembe samega letališča. Pojasnilo je, da bi bilo v nasprotju z namenom te direktive, če bi bilo mogoče dela za izboljšanje ali razširitev infrastrukture že zgrajenega letališča izmakniti področju uporabe Priloge II k tej direktivi z obrazložitvijo, da se njena Priloga I nanaša na „gradnjo letališč“, in ne na „letališča“ kot taka.

V zadevi *Janecek* (sodba z dne 25. julija 2008, C-237/07) je Sodišče razsodilo, da je treba člen 7(3) Direktive Sveta 96/62⁶¹ o ocenjevanju in upravljanju kakovosti zunanega zraka⁶², kot je bila spremenjena z Uredbo št. 1882/2003, razlagati tako, da morajo posamezniki ob obstoju nevarnosti preseganja mejnih ali alarmnih vrednosti, ki jih to neposredno zadeva, pri pristojnih nacionalnih organih imeti možnost zahtevati pripravo načrta ukrepanja, čeprav imajo na podlagi nacionalnih predpisov na voljo druge možnosti za ukrepanje, da od teh organov zahtevajo sprejetje ukrepov za boj proti onesnaževanju zraka. Države članice imajo – pod nadzorom nacionalnega sodišča – samo obveznost, da v okviru načrta ukrepanja in kratkoročno sprejmejo take ukrepe, ki lahko zmanjšajo nevarnost preseganja mejnih ali alarmnih vrednosti na čim manjšo mero, ob upoštevanju dejanskih okoliščin in vseh obstoječih interesov, ter zagotavljajo postopno vračanje na raven pod temi vrednostmi ali pragovi.

Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah

Med zadevami, predloženimi Sodišču na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah, je treba opozoriti na zadevo *Rinau* (sodba z dne 11. julija 2008, C-195/08 PPU), prvo sodbo, ki jo je izdalo Sodišče na koncu nujnega postopka predhodnega odločanja, ki velja od 1. marca 2008. Vrhovno sodišče Litve se je, ker mu je bil predložen predlog za nepriznanje sodne odločbe v Litvi, in sicer sodbe, ki jo je izdalo nemško sodišče in s katero je bilo varstvo otroka dodeljeno očetu, ki ima stalno prebivališče v Nemčiji, materi, ki stalno prebiva v Litvi, pa naloženo, naj otroka vrne očetu, vprašalo, koliko je mogoče izpodbijati izvršljivost odločbe o vrnitvi, ki jo je izdalo nemško sodišče, če izvršljivost odločbe potrjuje potrdilo, izdano na podlagi Uredbe št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrše-

⁶¹ Direktiva Sveta 96/62/ES z dne 27. septembra 1996 o ocenjevanju in upravljanju kakovosti zunanega zraka (UL L 296, str. 55).

⁶² Uredba (ES) št. 1882/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. septembra 2003 o prilagoditvi določb glede odborov, ki pomagajo Komisiji pri uresničevanju njenih izvedbenih pooblastil, predvidenih aktih, za katere se uporablja postopek iz člena 251 Pogodbe ES, Sklepu Sveta 1999/468/ES (UL L 284, str. 1).

vanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo⁶³, ker so litvanski sodni organi nazadnje odredili vrnitev otroka v Nemčijo. Sodišče je razsodilo, da ko je odločba, da se otrok ne vrne, sprejeta in je o njej obveščeno sodišče izvora, za namen izdaje potrdila iz člena 42 Uredbe št. 2201/2003 ni pomembno, ali je bila izvršitev te odločbe odložena, ali je bila ta odločba spremenjena, razveljavljena oziroma kakor koli ni postala pravnomočna ali pa jo je nadomestila odločba o vrnitvi otroka, saj do vrnitve otroka dejansko ni prišlo. Ker glede verodostojnosti tega potrdila ni bil izražen noben dvom in ker je bilo to sestavljeno v skladu z obrazcem iz Priloge IV k tej uredbi, je nasprotovanje priznanju odločbe o vrnitvi otroka prepovedano, naloga zaprosenega sodišča pa je le ugotoviti izvršljivost potrjene odločbe in ugoditi takojšnji vrnitvi otroka. Po mnenju Sodišča, če to ne bi bilo tako, bi obstajalo tveganje, da Uredba št. 2201/2003 ne bi imela učinka, saj bi moral biti za cilj vrnitve otroka izpolnjen pogoj izčrpanosti pravnih sredstev v nacionalnem pravu države članice, v kateri se otroka neupravičeno zadržuje.

Policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah in boj proti terorizmu

V zadevi *Kozłowski* (sodba z dne 17. julija 2008, C-66/08) v zvezi z evropskim nalogom za prijetje je Sodišče razlagalo člen 4, točka 6, Okvirnega sklepa 2002/584⁶⁴, na podlagi katerega lahko izvršitveni pravosodni organ zavrne izvršitev naloga, če se zahtevana oseba „nahaja v izvršitveni državi članici ali je državljan ali prebivalec te države“ in se ta država zaveže, da bo kazen izvršila v skladu s svojim notranjim pravom. Sodišče je razsodilo, da zahtevana oseba „prebiva“ v izvršitveni državi članici, če ima v njej dejansko prebivališče. V njej se „nahaja“, če se v izvršitveni državi članici že nekaj časa neprekinjeno zadržuje in je zato z njo ustvarila podobne vezi, kot izhajajo iz prebivališča in katerih obstoj mora izvršitveni pravosodni organ ugotoviti tako, da opravi celostno presojo več objektivnih dejavnikov, ki opredeljujejo položaj te osebe, med drugim zlasti trajanja, narave in razmer, v katerih se zahtevana oseba zadržuje v izvršitveni državi članici, ter družinskih in ekonomskih vezi. Ker je namen tega okvirnega sklepa, da se na načelu medsebojnega priznavanja vzpostavi sistem predaje obsojenih ali osumljenih oseb med pravosodnimi organi zaradi izvršitve kazni ali kazenskega pregona, pri čemer lahko izvršitveni pravosodni organ predaji nasprotuje le na podlagi enega od zavrnitvenih razlogov iz Okvirnega sklepa, je treba namreč pojma „nahajati se“ in „prebivati“, ki določata področje uporabe tega sklepa, opredeliti enotno, saj gre za samostojna pojma prava Unije. Zato države članice v notranjem pravu, s katerim prenesejo Okvirni sklep, tema pojmov ne smejo pripisati širšega pomena, kot izhaja iz enotne razlage.

⁶³ Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000, kot je bila spremenjena z Uredbo Sveta št. 2116/2004 z dne 2. decembra 2004 (UL L 367, str. 1).

⁶⁴ Okvirni sklep Sveta 2002/584/PNZ z dne 13. junija 2002 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami (UL L 190, str. 1).

Skupna zunanja in varnostna politika

V zadevi *Komisija proti Svetu* (sodba z dne 20. maja 2008, C-91/05) je Sodišče razglasilo ničnost Sklepa 2004/833⁶⁵ o izvajanju Skupnega ukrepa 2002/589⁶⁶ z namenom prispevanja Evropske unije Gospodarski skupnosti zahodnoafriških držav v okviru moratorija na lahko orožje in orožje malega kalibra. Ta sklep Sveta je bil sprejet na podlagi Pogodbe EU v okviru skupne zunanje in varnostne politike (SZVP), in ne na podlagi Pogodbe ES v okviru politike razvojnega sodelovanja. Po mnenju Sodišča, čeprav ciljev politike razvojnega sodelovanja ni treba omejiti na ukrepe, ki se neposredno nanašajo na boj proti revščini, mora ukrep, da ga je mogoče uvrstiti v okvir te politike, kljub temu prispevati k doseganju ciljev gospodarskega in socialnega razvoja navedene politike. Nekateri ukrepi, namenjeni preprečevanju šibkosti držav v razvoju, vključno s tistimi, ki so bili sprejeti na področju navedenega moratorija, lahko prispevajo k doseganju navedenih ciljev. Skupnost lahko sprejme konkretni ukrep proti širjenju lahkega orožja in orožja malega kalibra v okviru svoje politike razvojnega sodelovanja le, če ta ukrep po namenu in vsebini spada v pristojnosti, ki jih Skupnosti na tem področju daje Pogodba ES. Sodišče opozarja na sodno prakso, v skladu s katero mora ukrep, ki hkrati sledi več ciljem ali ima več sestavnih delov, ne da bi bil en v primerjavi z drugim le stranski, če je mogoče uporabiti različne pravne podlage Pogodbe ES, izjemoma temeljiti na različnih ustreznih pravnih podlagah. Sodišče pa je razsodilo, da je taka rešitev na podlagi člena 47 Pogodbe EU izključena glede ukrepa, ki – kot Sklep 2004/833 – sledi več ciljem ali ki ima več sestavnih delov, ki spadajo na področje politike razvojnega sodelovanja in na področje SZVP, ne da bi bili nekateri stranski. Ker namreč člen 47 Pogodbe EU prepoveduje, da bi Unija na podlagi Pogodbe EU sprejela ukrep, ki bi bil lahko veljavno sprejet na podlagi Pogodbe ES, se Unija za sprejetje določb, ki prav tako spadajo v pristojnost, ki jo Pogodba ES priznava Skupnosti, ne more sklicevati na pravno podlago, ki se nanaša na SZVP. Sodišče je sklenilo, da je Svet s tem, da je sprejel Sklep 2004/833 na podlagi SZVP, čeprav ta prav tako spada na področje politike razvojnega sodelovanja, kršil člen 47 Pogodbe EU.

⁶⁵ Sklep Sveta 2004/833/SVZP z dne 2. decembra 2004 o izvajanju Skupnega ukrepa 2002/589/SZVP z namenom prispevanja Evropske unije ECOWAS-u v okviru moratorija na lahko orožje in orožje malega kalibra (UL L 359, str. 65).

⁶⁶ Skupni ukrep Sveta 2002/589/SZVP z dne 12. julija 2002 o prispevku Evropske unije k boju proti destabilizirajočemu kopičenju in razširjanju orožja malega kalibra in lahkega strelnega orožja (UL L 191, str. 1).